

RESEARCH ON RECOGNITION AND
VALIDATION OF NON-FORMAL
LEARNING IN EUROPEAN UNION,
WESTERN BALKANS AND TURKEY

TABELA E PËRMBAJTJES

HYRJE	3
PËRKUFIZIMI I EDUKIMIT JO FORMAL (EJF)	4
Unioni Evropian (UE) përcakton EJF si:.....	4
Këshilli I Evropës (KE) përkufizoni për EJF:	4
Përkufizimi i përbashkët i BE-së dhe KE-së për EJF-në :.....	5
VËSHTRIM I LIGJEVE / STRATEGJIVE / PLANEVE KOMBËTARE QË RREGULLOJNË EJF-në	5
Vlefshmëria/Validimi e të mësuarit joformal dhe informal (VMJFI)	5
SHQIPËRIA	5
BOSNJA DHE HERCEGOVINA	6
BULLGARIA	7
GREQIA	9
ITALIA	10
KOSOVA	10
MALI I ZI	12
MAQEDONIA VERIORE	13
SERBIA	13
SLLOVENIA	15
TURQIA	15
EKSPERIENCA PERSONALE E PARTNERËVE TANË NË LIDHJË ME NJOHJEN DHE VLERËSIMIN E EJF	17
Youth 4 Society (Y4S), SHQIPËRI	17
Local democracy agency Mostar (LDA Mostar), BOSNJE DHE HERCEGOVINË.....	18
The Future Now Association (TFN), BULLGARI	18
United Societies of Balkans (USB), GREQI.....	19
TDM 2000, ITALI.....	20
Kosovo Center of Diplomacy, KOSOVË.....	20
Asocijacija za demokratski prosperitet – ZID (ADP-ZID), MALI I ZI	21
Center for Intercultural Dialogue, MAQEDONI E VERIUT	21
NGO Iuventa, SERBI	22
Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto (DRPDNM), SLLOVENI.....	23
Turk Girişim ve İş Dünyasi Konfederasyonu, TURQI.....	24
PËRMBLEDHJE PËR GRUPET E FOKUSIT	32
Rezultatet e Focus Groupeve.....	35
KONKLUZIONE PËR PALËT E INTERESIT	36

HYRJE

Projekti [Youth Ambassadors of Non-Formal Learning \(YAMNFL\)](#) filloi implementimin në dhjetor të vitit 2019. Projekti synon të promovojë pjesëmarrjen në aktivitetet e të mësuarit joformal (EJF) dhe fuqinë e vërtetimit dhe njohjes së kompetencave të fituara jashtë mjedisit të edukimit formal përmes një metodologjie inovative.

Projekti mori në konsideratë atë që është bërë deri më tani në këtë fushë, hulumtoi për praktikatat më të mira dhe rrfimet e suksesshme dhe u bë gati të dilte në terren për të përforcuar rëndësinë e EJF.

Konsorciumi i projektit përbëhet nga vendet e BE-së, Ballkanit Perëndimor dhe Turqia.

Janë njëmbëdhjetë partnerë gjithsej:

Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto (Novo mesto / **Sllloveni**); The Future Now Association (Sofia / **Bullgari**); Kosovo Center of Diplomacy (Prishtina / **Kosovë**); United Societies of Balkans (Thessaloniki / **Greqia**); Youth 4 Society (Tirana / **Shqipëri**); Center for Intercultural Dialogue (Kumanovo / **Maqedoni Veriore**); Asocijacija za demokratski prosperitet – ZID (ADP-ZID) (Podgoricë / **Mali i Zi**); NGO IUVENTA (Šabac / **Serbi**); Turk Girisim ve Is Dunyasi Konfederasyonu (Stamboll / **Turqiy**); TDM 2000 (Cagliari / **Itali**) leded by Local democracy agency Mostar (Mostar, **Bosnnje dhe Herzegovinë**)

Një nga objektivat specifike ishte kërkimi, grumbullimi, analizimi dhe përhapja e praktikave dhe politikave më të mira ekzistuese në fushën e vlefshmërisë dhe njohjes së NFL. Në këtë këndvështrim, secila organizatë, e koordinuar nga aplikanti, kreu një kërkim dhe identifikoi situatën aktuale për vërtetimin dhe njohjen e edukimit joformal dhe informal në vendin e tyre. Aplikanti gjithashtu grumbulloi të dhëna përkatëse evropiane. E gjithë kjo ishte e dobishme dhe u përdor për krijimin e këtij publikimi të dedikuar që do të frymëzojë Ambasadorët e Rinj për aktivitetet e tyre, veçanërisht ato në partneritet me palë të ndryshme të interesit.

Shwnime nga autori:

Gjatë hulumtimit, skenari i paparashikueshëm i Pandemisë Globale Covid-19 na futi në izolim mbarëbotëror. Në thelb, të gjitha aktivitetet tona të planifikuara kaluan në formën online.

Kjo situatë specifike nxori në pah zbulime krejtësisht të reja për të cilat nuk do të ishim të vetëdijshëm në rrethanat e zakonshme të jetës. P.sh. studiuesit vunë re modele specifike të sjelljes brenda Fokus Grupeve tona. Ne hasëm në këtë trend masiv të të rinjve që nuk janë të interesuar për aktivitetet online të EJF, pa dyshuar në cilësinë e përmbajtjes së EJF-së online dedikuar të rinjve. Problem ishte edhe arritja e një numri të kënaqshëm të audiencës së synuar. Përveç kësaj, për arsye teknike, të rinjtë që jetonin në zonat rurale, tashmë ishin vështirë për t'u arritur, pothuajse u përjashtuan nga aktivitetet online të EJF-së. Të rinjtë shprehën mendimin se, fatkeqësisht, Covid-19 kishte një ndikim të madh në aktivitetet e EJF. Ata theksuan se, për shkak të pamundësisë për të organizuar aktivitete me prezencë fizike dhe të gjitha aktivitetet tjera janë online, është një barrë e rëndë për ta që të marrin pjesë në aktivitete të tilla, sepse kanë shumë përgjegjësi në internet që lidhen me shkollimin. Në të kaluarën, pas përfundimit të kurrikulës së tyre shkollore, ata patën mundësinë të pushojnë dhe të argëtohen duke mësuar

diçka të re në aktivitetet e EJF-së. Dhe tani ata e kanë të vështirë të qëndrojnë të motivuar para ekraneve të kompjuterit të tyre. Duke nwnvizuar kwtw, ne përfundam kërkimin me shumë të dhëna të zbuluara së fundmi.

PËRKUFIZIMI I EDUKIMIT JO FORMAL (EJF)

Unioni Evropian (UE) përcakton EJF si:

“EJF është të mësuarit të ngulitur në aktivitetet e planifikuara që nuk janë përcaktuar në mënyrë eksplicite si mësim. ((për sa i përket objektivave të të nxënit, kohës së mësimit ose mbështetjes së të mësuarit).). EJF është i qëllimshëm nga këndvështrimi i nxënësit.

Komentet:

- Rezultatet e të nxënit joformal mund të vërtetohen dhe mund të çojnë në certifikim;
- Të mësuarit joformal ndonjëherë përshkruhet si mësim gjysmë i strukturuar.¹

Këshilli I Evropës (KE) përkufizoni për EJF:

“Edukimi joformal i referohet programeve të planifikuara, të strukturuar dhe proceseve të edukimit personal dhe social të të rinjëve, të projektuar për të përmirësuar një sërë aftësish dhe kompetencash, jashtë kurrikulës formale edukative. Edukimi joformal është ajo që ndodh në vende të tilla si organizatat rinore, klubet sportive dhe kulturore, dhe grupet e komunitetit ku të rinjtë takohen, për shembull, për të ndërmarrë projekte së bashku, për të luajtur lojëra, për të diskutuar, për të shkuar në kampe ose për të bërë muzikë dhe shfaqje. . Arritjet e edukimit joformal zakonisht janë të vështira për t'u certifikuar, edhe pse njohja e tyre sociale po rritet. . Edukimi joformal gjithashtu duhet të jetë: :

- vullnetar
- i qasëshëm për të gjithë (në mënyrë ideale)
- një proces i organizuar me objektiva arsimore me pjesëmarrje
- me qendër nxënësit (studentët)

për mësimin e aftësive për jetën dhe përgatitjen për qytetari active bazuar në përfshirjen e të nxënit individual dhe grupor me një qasje kolektiveholistik dhe i orientuar drejt procesit bazuar në përvojën dhe veprime organizuar në bazë të nevojave të pjesëmarrësve. Edukimi formal, joformal dhe informal janë elementë plotësues dhe reciprokisht përforcues të një procesi të të mësuarit gjatë gjithë jetës .”²

¹ "Terminology of European education - Cedefop - Europa EU."

http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4117_en.pdf. Page 183,184

² "Definitions - Council of Europe." <https://www.coe.int/en/web/european-youth-foundation/definitions>.

Përkufizimi i përbashkët i BE-së dhe KE-së për EJF-në :

Fjalori i Qendrës Evropiane të Njohurive për Politikën Rinore (Fjalori përcakton disa terma kyç lidhur me politikën rinore evropiane dhe punën me të rinjtë.. Lista e temave ose termave nuk është gjithëpërfshirëse dhe është në zhvillim të vazhdueshëm, në përputhje me ndryshimet në politikën rinore dhe të dhënave nga ekspertët që bashkëpunojnë me partneritetin rinor BE-CoE dhe përdoruesit e EKCYP) përshkruan mësimin joformal si më poshtë:

" Të nxënimit joformal është mësim i qëllimshëm, por vullnetar, që zhvillohet në një gamë të larmishme mjedisesh dhe situatash për të cilat mësimdhënia/trajnimi dhe të nxënimit nuk janë domosdoshmërisht aktiviteti i tyre i vetëm apo kryesor. Këto mjedise dhe situata mund të jenë të përhershme ose kalimtare, dhe aktivitetet ose kurset që zhvillohen mund të plotësohen nga lehtësues/facilitatorë profesionistë të të mësuarit (si trajnuesit e të rinjve) ose nga vullnetarë (si p.sh. drejtuesit e të rinjve). Aktivitetet dhe kurset janë të planifikuara, por rrallëherë janë të strukturuar nga ritme konvencionale ose lëndë të kurrikulës. Ata zakonisht adresojnë grupe specifike të synuara, por rrallë dokumentojnë ose vlerësojnë rezultatet ose arritjet e të nxënimit në mënyra konvencionale të dukshme."³

VËSHTRIM I LIGJEVE / STRATEGJIVE / PLANEVE KOMBËTARE QË RREGULLOJNË EJF-në

Vlefshmëria/Validimi e të mësuarit joformal dhe informal (VMJFI)

SHQIPËRIA

VMJFI është tashmë pjesë e ligjit të Kornizës Shqiptare të Kualifikimeve (AQF) dhe Ligjit për Arsimin dhe Formimin Profesional (AFP).

Strategjia Kombëtare e Punësimit dhe Aftësive dhe Plani i Veprimit 2020 (SKPAPV) ka identifikuar një VMJFI si një nga masat prioritare.

Edukimi joformal realizohet në kurse të veçanta (për daktilografiste, kozmetologe, rrobaqepëse etj.) dhe shkolla për mësimin e gjuhëve të huaja. Ato janë nën përgjegjësinë e Ministrisë së Arsimit dhe Shkencës, nëse zgjasin më shumë se 6 muaj. Ndryshe, ato janë nën përgjegjësinë e Ministrisë së Mirëqenies Sociale dhe Rinisë. Organizohen edhe kurse për parakualifikim dhe kualifikim shtesë të punëtorëve me profile të ndryshme profesionale. Personat mbi 16 vjeç mund të marrin edukimin fillor në shkolla speciale për të rritur, d.m.th në klasa për edukimin e të rriturve, shkolla me kohë të pjesshme ose, të ashtuquajturat, shkolla të mbrëmjes.

Procesi mësimor për të rriturit realizohet sipas planit mësimor për të rriturit i cili miratohet nga Ministri i Arsimit dhe Sportit. Udhëzimi përfshin klasa nga klasa e pestë deri në të tetën. Ka shkolla të mesme gjithëpërfshirëse dhe profesionale dhe zgjasin tre vjet.

³ "The European Knowledge Centre for Youth Policy (EKCYP)." <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/knowledge/-ekcyp..>

Mjetet financiare sigurohen nga buxheti i shtetit. Çdo komunë mban dosje për personat analfabetë dhe personat pa arsim të plotë fillor. Organizohen aksione të veçanta për ofrimin e arsimit të plotë fillor për ata që kanë tejkaluar moshën për të ndjekur shkollën fillore ose që nuk i kanë përfunduar të gjitha klasat.

VMJFI është një nga masat prioritare në Strategjinë Kombëtare për Punësimin dhe Aftësitë 2014-2020.

Njohja e njohurive dhe aftësive të fituara përmes përvojës së punës dhe/ose aktiviteteve vullnetare është një mjet i vlefshëm për të inkurajuar njerëzit të ndjekin mësimin gjatë gjithë jetës dhe për të optimizuar kostot e trajnimit¹

BOSNJA DHE HERCEGOVINA

Certifikimi - nxjerrja e dokumenteve përkatëse për edukimin konfirmon se rezultatet e të nxënit - njohuritë, aftësitë dhe zotësis që një person ka fituar përmes formave formale, joformale ose informale të edukimit dhe të nxënit të kontrolluara dhe të konfirmuara nga autoriteti/autoritetet kompetente, në përputhje me kritere dhe standarde të vendosura.

Pas përfundimit të programeve formale të edukimit për të rritur: edukimi fillor dhe i mesëm ose pjesët e tyre individuale, trajnimi dhe rikualifikimi, edukimi dhe trajnimi, pjesëmarrësve u lëshohen dokumente publike - certifikata dhe diploma që kanë të njëjtën vlefshmëri si certifikatat e marra gjatë arsimit të rregullt, ose certifikata publike të vlefshme për programet e përfunduara të trajnimit.

Emrat, forma dhe përmbajtja e dokumenteve publike të fituara në sistemin arsimor të të rriturve rregullohen me ligj dhe/ose akte nënligjore.

Edukimi i të rriturve në zanat dhe aktivitetet e lidhura me të / të pa inkorporuara, si dhe lëshimi i (emrit, përmbajtjes dhe formës) dokumenteve të fituara me dhënien e provimeve të masterit rregullohen nga rregulloret në fushën e edukimit të të rriturve dhe / ose rregulloret për zanatet / bizneset e pa inkorporuara.

Pjesëmarrësit e programeve të edukimit informal, pas përfundimit të programit dhe verifikimit të njohurive, aftësive dhe aftësive, nga organizatori i aktivitetit edukativ paiset me certifikatës/ dokument tjetër që nuk është dokument publik.

Nëse pas përfundimit të programit informal nuk do të kontrolloheshin njohuritë, aftësitë dhe zotësitë, por mund të lëshoheshin certifikata ose dokumente të tjera që nuk kanë statusin e dokumenteve publike, nga të cilat del qartë se kanë qenë anëtarë të një programi të caktuar, të edukimit joformal, dhe përvetësimi i njohurive, aftësive dhe zotësive ishte parashikuar në program.²

⁴ Validation of Non-formal and Informal Learning - EACEA.", https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/validation-non-formal-and-informal-learning-61_en.

⁵ Validation of Non-formal and Informal Learning | Eurydice." https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/validation-non-formal-and-informal-learning-11_en.

BULLGARIA

Nuk ka pasur ndonjë ndryshim të kohëve të fundit në aspektin e politikave, strategjive apo ligjeve në lidhje me vlefshmërinë e të mësuarit joformal dhe informal në Bullgari që nga Inventarizimi i vitit 2016.

Bullgaria ka bërë përparim të përgjithshëm që nga viti 2012 drejt parimeve të Rekomandimit të Këshillit si më poshtë:

1. Aranzhimet e vërtetimit/validimit ekzistojnë aktualisht në lidhje me edukimin dhe trajnimin e përgjithshëm, profesional dhe mësimin e të rriturve. Ato janë të lidhura me kornizën kombëtare të kualifikimeve dhe janë në përputhje me Kornizën Evropiane të Kualifikimeve.
2. Informacioni dhe udhëzimi për përfitimet dhe mundësitë për vlefshmëri/validim, si dhe për procedurat përkatëse, janë në dispozicion të individëve dhe organizatave dhe janë pa pagesë. Megjithatë, mund të inkurajohet përdorimi më i madh i këtyre shërbimeve. Kjo varet nga interesi dhe motivimi i njerëzve dhe organizatave për t'u përfshirë në vlefshmëri.
3. Grupet e pafavorizuara, duke përfshirë individët që janë të papunë dhe ata në rrezik të papunësisë, përfitojnë nga marrëveshjet e vlefshmërisë/validimit kryesisht në edukimin e përgjithshëm, p.sh. projekti "Shans i ri për sukses" (2014-2020) ofron kurse shkrim-leximi si dhe kurse që përfshijnë klasat e edukimit bazik.
4. Për çdo person të papunë të regjistruar në Drejtorinë e Zyrës Lokale të SHPP-së, ndërmjetësit (këshilltarët) e punës kryejnë një vlerësim joformal të aftësive (dmth. bazuar në profilin personal, intervistat dhe testet individuale, ndërmjetësit e punës identifikojnë boshllëqet e kompetencave dhe përgatisin një plan individual veprimi). Vlerësimi informal i aftësive mund të përdoret për qëllime të vlefshmërisë/validimit, megjithatë, mjetet e aplikuara (formularët e vlerësimit, intervistat) duhet të zhvillohen në përputhje me standardet shtetërore arsimore.
5. Vlefshmëria/Validimi e të mësuarit joformal dhe informal mbështetet nga udhëzimet dhe këshillimet e duhura dhe është lehtësisht i qasëshëm - për çdo person që ka aplikuar për një procedurë validimi, do të caktohet një konsulent individual i cili ndihmon kandidatin gjatë gjithë procesit të validimit. Konsulenti është përgjegjës për përgatitjen, plotësimin dhe dorëzimin e portofolit të një kandidati, duke përfshirë informacionin personal, i cili ruhet në arkivat e institucionit të vlefshmërisë.
6. Nuk ka tregues të qartë në lidhje me sigurimin e cilësisë së vlefshmërisë. Urdhëresa nr. 2 parashikon që institucionet e vlefshmërisë/validimit duhet të vendosin sisteme të brendshme të sigurimit të cilësisë për validim, megjithatë, specifika të mëtejme nuk ofrohen. E njëjta gjë vlen edhe për Ligjin për Arsimin dhe Trajnimin Profesional (i ndryshuar në 2014), i cili detyron ofruesit e ATP-së të krijojnë sisteme të brendshme të sigurimit të cilësisë për të siguruar që shërbimet e ofruara të korrespondojnë me pritshmëritë dhe nevojat e shoqërisë. Projekti "Mundësi e re për të ardhmen time" (2013-2015) ka dhënë një kontribut të çmuar

në zhvillimin e masave të brendshme të sigurimit të cilësisë. Për shembull, u zhvillua një 'Manual për shkollat profesionale për vërtetimin e të mësuarit joformal dhe informal', duke përfshirë udhëzimet metodologjike dhe mjetet e vlefshmërisë/validimit.

7. Aktet legislative nuk përfshijnë dispozita specifike në lidhje me zhvillimin e kompetencave profesionale të personelit të përfshirë në procesin e validimit. Trajnimi ofrohet ndonjëherë brenda projekteve specifike (p.sh. "Mundësi e re për të ardhmen time"), në varësi të qëllimeve të projektit.
8. Në lidhje me edukimin dhe aftësimin profesional, kualifikimet dhe pjesët e kualifikimeve të marra përmes vlefshmërisë/validimit janë në përputhje me standardet shtetërore arsimore për ATP-në (në tekstin e mëtejme standardet e ATP-së).
9. Përdorimi i mjeteve të transparencës së Bashkimit Evropian, si kuadri Europass dhe Youthpass për dokumentimin e rezultateve të të nxënësve nuk është shumë i popullarizuar në Bullgari.
10. Akti i Arsimit dhe Formimit Profesional (i ndryshuar në 2014) u lejon nxënësve të grumbullojnë kredite për marrjen e një kualifikimi profesional. Kreditet mund të transferohen ndërmjet kualifikimeve në të njëjtën fushë profesionale. Për momentin, përshkueshmëria ndërmjet arsimit profesional dhe arsimit të lartë nuk është e rregulluar.

Një forcë e përgjithshme e aranzhimeve ekzistuese të vlefshmërisë/validimit është futja e një qasjeje sistematike të vlefshmërisë në ATP me shpërndarje të qartë të përgjegjësisë ndërmjet institucioneve publike dhe partnerëve socialë. Futja e aranzhimeve të vlefshmërisë në arsimin e përgjithshëm dhe mësimin e të rriturve është gjithashtu një arritje e rëndësishme.

Rregullimet ekzistuese të vlefshmërisë/validimit mund të përmirësohen nëpërmjet:

1. zhvillimi dhe adoptimi i një kuadri konsistent për alokimin e fondeve për validim p.sh. mungesa e burimeve financiare ndikon negativisht në qëndrueshmërinë e nismave ekzistuese bazë dhe pengon nisjen e të reja;
2. zhvillimi dhe adoptimi i treguesve në lidhje me sigurimin e cilësisë së vlefshmërisë;
3. bashkëpunim më i mirë me sektorin privat;
4. lidhja e udhëzuesve për karrierë të ofruara nga SHPP dhe vërtetimi/validimi – për shembull, mund të inkurajohet bashkëpunimi ndërmjet shërbimeve (SHPP mund të jetë një referim për vërtetim/Validim);
5. duke rregulluar ofrimin e mundësive të trajnimit për praktikuesit e vlefshmërisë/validimit p.sh. përmes përditësimit të standardeve të ATP-së, Bullgaria gradualisht po prezanton qasjen e rezultateve të të nxënësve në kurrikulat dhe vlerësimin. Prandaj, në të ardhmen, praktikantëve të vlefshmërisë/validimit mund t'u duhet të marrin trajnime të specializuara për vlerësimin e bazuar në rezultatet e të nxënësve;
6. krijimi i një sistemi uniform të mbledhjes së të dhënave që integron të dhënat e paraqitura nga institucionet e ndryshme të vlefshmërisë/validimit p.sh. Shkollat e ATP-së, kolegjet e ATP-së si dhe qendrat e arsimit dhe trajnimit profesional. Aktualisht të

dhënat disponohen vetëm për qendrat e arsimit dhe formimit profesional.³

GREQIA

Në Greqi, aktualisht nuk ka një kuadër kombëtar gjithëpërfshirës për VMJFIN. Nuk është krijuar ende një kornizë ligjore e bazuar në parime të përbashkëta për të gjithë edukimin dhe trajnimin formal të të rriturve dhe nuk janë zhvilluar sistematikisht mjetet për dokumentimin e njohurive, aftësive dhe kompetencave të fituara përmes edukimit dhe mësimi joformal.

Si rezultat, individët nuk kanë të drejtë të kërkojnë një vlerësim të mësimi të tyre të mëparshëm, pavarësisht se ku dhe si janë kërkuar kompetenca, në lidhje me standardet e një programi edukimi dhe trajnimi (qasja nga poshtë-lart).

Nga ana tjetër, për të kuptuar më mirë zhvillimet në VMJFIN në Greqi, është e rëndësishme të theksohen përkufizimet e përdorura në vend, në lidhje me mësimin joformal, krahasuar me përkufizimin e dhënë nga Rekomandimi i Këshillit i vitit 2012 për vlefshmërinë/validimin e të mësuarit joformal dhe informal sepse mësimi joformal nuk ka të njëjtin përkufizim në Greqi krahasuar me vendet e tjera.

Në përputhje me legjislacionin grek (ligji 3879/2010), edukimi joformal përfshin:

1. Formimin Fillestar Profesional
2. Formimin Profesional të Vazhdueshëm
3. Edukimi i përgjithshëm për të rriturit
4. Klasa e Praktikës, e cila është viti i katërt pas përfundimit të shkollës së mesme të lartë profesionale (EPAL).

Për më tepër, fjala certifikim (pistopoihs) përdoret kryesisht nëpër procese dhe dokumente të politikave kombëtare; mund të marrë parasysh dokumentacionin që vërteton se mësimi ka ndodhur; por nuk nënkupton domosdoshmërisht vlefshmëri/validim sepse nuk bëhet asnjë vlerësim aktual.

Ekspertët sugjerojnë që për vlefshmërinë/validimin duhet përdorur një term tjetër në greqisht (epikirosi ose egyropoiisi tis mathisis se sa pistopoihs), për të nënkuptuar vlerësimin dhe ekuivalencën në rezultatet e të nxënësve (Cedefop 2016, GR - përditësim i inventarit evropian për vlefshmërinë/validimin e të mësuarit joformal dhe informal).

Në këtë kuadër, janë zhvilluar disa procese certifikimi nga Organizata Kombëtare e Certifikimit të Kualifikimeve dhe Udhëzimit Profesional (EOPPEP) (ligji 4115/2013) e cila ka autoritetin për të certifikuar inputet dhe outputet e mësimi joformal.

Kështu, EOPPEP jep licenca për ofruesit e edukimit dhe trajnimit joformal, (si fillestar ashtu edhe i vazhdueshëm) sipas kriterëve dhe standardeve të cilësisë dhe siguron certifikimin e aftësive për stafin dhe programet trajnuese.

EOPPEP gjithashtu ofron akreditim të profileve profesionale dhe standardeve të kurrikulës në bashkëpunim me partnerët socialë. Një profil profesional përkufizohet si funksioni i punës dhe njohuritë, aftësitë dhe kompetencat e nevojshme për ushtrimin e një profesioni ose specializimi.

³ https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Bulgaria.pdf

Bazuar në profilet e akredituara profesionale, EOPPEP po planifikon të zhvillojë standarde dhe kredite për kurrikulat e modularizuara të arsimit dhe trajnimit.⁷

ITALIA

Ligji nr. 92/2012 për reformën e tregut të punës jep një përkufizim zyrtar të të mësuarit gjatë gjithë jetës: “Termi të mësuarit gjatë gjithë jetës i referohet të gjitha aktiviteteve të të mësuarit formal, joformal dhe informal të ndërmarrja gjatë gjithë jetës me qëllim të përmirësimit të njohurive, aftësive dhe kompetencave në një perspektivë personale, qytetare, sociale dhe/ose të lidhur me punësimin”.

Mësimi formal zhvillohet në sistemin e arsimit dhe formimit, në universitete dhe në institucionet arsimore të nivelit të lartë të artit, muzikës dhe kërcimit (Afam) dhe çon në një certifikim ose një kualifikim profesional, i cili mund të merret edhe nëpërmjet një praktike..

Të mësuarit joformal është një mësim i zgjedhur qëllimisht që zhvillohet jashtë sistemit formal të arsimit dhe trajnimit. Ai zhvillohet në çdo organizatë me qëllime arsimore dhe trajnimi, gjithashtu në organe vullnetare, organizata kombëtare të shërbimit civil, organizata të sektorit social privat ose ndërmarrje.

Të mësuarit informal i referohet aktiviteteve të kryera në jetën e përditshme, në punë, në shtëpi dhe në kohën e lirë, edhe pa një zgjedhje të qëllimshme.

Gjithashtu, i njëjti ligj parashikon ngritjen e një sistemi publik kombëtar për certifikimin e kompetencave bazuar në standardet minimale të shërbimit dhe uniforme në të gjithë vendin.

“Kompetencat e certifikueshme” janë një kombinim i strukturuar i njohurive dhe aftësive të njohura edhe si kredite formuese përmes një procedure të veçantë për vërtetimin e të mësuarit joformal dhe informal. Certifikimi i kompetencave përkufizohet si një vepër publike që siguron transparencë dhe njohje mësimore, në përputhje me objektivat e vendosura nga Bashkimi Evropian. Një certifikatë, diplomë ose kualifikim vërteton zyrtarisht se vlerësimi dhe vlefshmëria janë kryer nga një institucion publik ose një subjekt i autorizuar.⁸

KOSOVA

Kosova ka zhvilluar një kornizë rregullative kombëtare e cila është në harmoni dhe në përputhje me Rekomandimin e Këshillit për Validimin e Mësimit Joformal dhe Informal (VMJFIN). Politika kryesore dhe kuadri ligjor është vendosur dhe legjislacioni dytësor është duke u zhvilluar. Prandaj, zbatimi pritet të fillojë në vitin 2019.

⁷ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/validation-non-formal-and-informal-learning-32_en

⁸ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/italia/validation-non-formal-and-informal-learning_en

Korniza rregullative mbulon Arsimin e Lartë (AL) dhe Arsimin dhe Aftësimin Profesional në Kosovë (AFP), duke përfshirë AFP-në fillestare (IVET) dhe AFP-në e vazhdueshme (CVET), por jo arsimin e përgjithshëm. Kosova ka priorizuar sektorin e AAP-së dhe ka vazhduar me zhvillimin e politikave dhe akteve nën-sektorale të mëtejshme specifike. Autoritetet kombëtare kanë tentuar t'i japin prioritet AFP-së për të mbështetur hyrjen ose përparimin e individëve në tregun e punës, duke pasur parasysh normat e larta aktuale të papunësisë, p.sh. 30,5 % në 2017 (Kosovo Statistics Agency, 2017).

Marrëveshjet e validimit janë të lidhura me Kornizën e Kualifikimeve të Kosovës (KKK) dhe vetëm kualifikimet e aprovuara dhe të regjistruara në AKK mund të jepen nëpërmjet validimit të mësimit paraprak. Rezultatet e të nxënit janë pikat e referencës për vlefshmëri, duke mundësuar përvetësimin e kualifikimeve të pjesshme ose të plota nëpërmjet vërtetimit të mësimit të mëparshëm.

Ekziston sinergji midis aranzhimeve të vlefshmërisë dhe sistemeve të krediteve të përdorura në AL dhe AFP: kreditet mund të fitohen si në AAP ashtu edhe në AL nëpërmjet vërtetimit të mësimit paraprak.

Janë zhvilluar mekanizma transparentë të sigurimit të cilësisë dhe në përputhje me kornizën ekzistuese të sigurimit të cilësisë në AAP. Validimi mund të zbatohet vetëm nga institucionet e akredituara nga organet rregullatore si Autoriteti Kombëtar i Kualifikimeve (AKK) ose Agjencia Kosovare e Akreditimit (AKA).

Për t'u autorizuar për të administruar vlefshmërinë, institucionet duhet të plotësojnë kritere specifike, siç janë praktikuesit e caktuar të vlefshmërisë, mekanizmat e brendshëm të sigurimit të cilësisë, pajisjet specifike në terren etj.

Procesi i vlefshmërisë përbëhet nga katër faza: Identifikimi, Dokumentimi, Vlerësimi dhe Çertifikimi i rezultateve të të nxënit, i mbështetur nga udhëzime dhe këshillime nga praktikuesit e vlefshmërisë si koordinatorët, mentorët dhe vlerësuesit e brendshëm dhe të jashtëm.

⁴Partnerët socialë si odat ekonomike janë përfshinë në procesin e zhvillimit të politikave për aranzhimet e vlefshmërisë. Megjithatë, përfshirja e punëdhënësve në zbatim dhe vlerësim në veçanti është sfiduese. Potencialisht, punëdhënësit mund të përfshihen si vlerësues të jashtëm në panelin e vlerësimit ose mund të lejojnë përdorimin e mjediseve të tyre për vlerësimin praktik të rezultateve të synuara të të nxënit.

Përfshirja e dobët e partnerëve social dhe angazhimi i dobët i qeverisë për të liruar burime për stafin shtesë të AKK-së mbeten sfidat më të mëdha për realizimin efikas të procesit në të ardhmen.⁹

⁹ https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2019/european_inventory_validation_2018_Kosovo.pdf

MALI I ZI

Neni 28 i [Ligjit për Arsimin e të Rriturve](#), i cili ka të bëjë me testimin dhe demonstrimin e njohurive, përcakton se për të fituar një kualifikim profesional kombëtar ose aftësi kyçe, të rriturit mund të demonstrojnë, d.m.th., të testohen dhe konfirmohen njohuritë, aftësitë dhe kompetencat e tyre, pavarësisht nga mënyra se si janë fituar, në përputhje me një rregullore të veçantë që rregullon kualifikimet profesionale kombëtare.

Ky nen i ligjit ofron mundësi për të njohur njohuritë dhe aftësitë e fituara joformalisht dhe joformalisht.

[Ligji për Kualifikimet Profesionale Kombëtare](#) i lejon individët të fitojnë një kualifikim profesional të njohur në nivel kombëtar në mënyra të ndryshme:

- duke përfunduar një modul kur një program arsimor i vlefshëm publik bazohet në disa standarde profesionale;
- duke testuar njohuritë, aftësitë dhe kompetencat pas përfundimit të një programi arsimor për të rritur në përputhje me Katalogun e Provimeve;
- duke testuar njohuritë, aftësitë dhe kompetencat drejtpërdrejt në përputhje me Katalogun e Provimeve.

Programet arsimore, përfundimi i të cilave çon në fitimin e kualifikimit të një niveli arsimor, bazohen në disa standarde profesionale. Kualifikimi profesional bazohet në një standard të vetëm profesional. Nëse një program arsimor është i modularizuar, është e mundur të fitohet një kualifikim profesional duke plotësuar një modul të caktuar bazuar në standardin profesional. Kështu, programet e modularizuara të arsimit profesional u mundësojnë atyre që kanë lënë shkollimin, të rriturve që duan të fitojnë gradualisht një nivel arsimor apo nxënësve me nevoja të veçanta arsimore, të fitojnë një kualifikim profesional për një pjesë të programit (modulit).

Kualifikimi profesional mund të fitohet edhe duke iu nënshtruar testimit pas përfundimit të një programi arsimor në përputhje me katalogun e provimeve. Katalogu i provimeve përgatitet në bazë të standardeve profesionale dhe standardeve të kualifikimit dhe miratohet nga [Këshilli Kombëtar i Arsimit](#). Katalogu i provimeve përfshin: titullin e kualifikimit profesional, kushtet që duhet të plotësojë personi që fiton kualifikimin profesional, përmbajtjen e testimit, shkallën e vështirësisë, metodën dhe kriteret e testimit, lidhjen me programin e arsimit formal, pikë krediti, profilin arsimor dhe niveli i arsimimit të anëtarëve të Panelit Provues, kushtet që duhet të plotësojë organizatori i arsimit të të rriturve dhe të dhëna të tjera të rëndësishme për kualifikimin profesional. Kualifikimi profesional i fituar në këtë mënyrë vërtetohet me certifikatë dhe mundëson përfshirjen në tregun e punës.⁵

¹⁰ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/validation-non-formal-and-informal-learning-48_en

MAQEDONIA VERIORE

Marrëveshjet për vërtetimin e të mësuarit joformal dhe informal

Republika e Maqedonisë së Veriut, si vend kandidat për anëtarësim në BE, ka bërë progres të vazhdueshëm dhe domethënës në harmonizimin e sistemit të saj arsimor me politikat arsimore dhe standardet e Bashkimit Evropian.

Validimi i mësimit joformal dhe informal është cekur në [Strategjinë e Arsimit 2018-2025](#) si një nga sfidat, gjegjësisht një nga masat e Strategjisë është: Mbështetja në procesin e krijimit dhe funksionalizimit të sistemit të validimit të rezultateve të jo- të mësuarit joformal dhe informal. Strategjia gjithashtu theksoi se sistemi i vlefshmërisë së të mësuarit joformal dhe joformal në Maqedoninë e Veriut është në fazën embrionale, dhe krijimi i një sistemi për menaxhimin dhe përfshirjen e palëve të interesuara në Kornizën Maqedonase të Kualifikimeve (KKK) është një çështje tjetër e hapur. Një qasje gjithëpërfshirëse për adresimin e sfidave është miratuar me zhvillimin e [Udhërrëfyesit për Zhvillim të Mëtejshëm dhe Zbatim të MQF-së](#).

Pasqyrë e dokumenteve ligjore dhe strategjike që përmbajnë referenca për VNFIL

Futja e VNFIL në Maqedoninë e Veriut lidhet drejtpërdrejt me zhvillimin e Kornizës Maqedonase të Kualifikimeve ([Македонска рамка на квалификации](#)) në vend, e cila pritet të sjellë përfitime për qytetarët dhe të mbështesë mësimin gjatë gjithë jetës.

Republika e Maqedonisë së Veriut ka miratuar Udhërrëfyesin për Implementimin e Sistemit për VNFIL në vitin 2016, pas miratimit të Koncept Dokumentit për arsimin joformal të të rriturve dhe mësimin joformal në vitin 2015. Një Shënim Udhëzues për Vlefshmërinë e proceseve të Mësimit Joformal dhe Joformal (VNFIL) dhe specifikimet për paketën e Metodologjisë u zhvilluan në vitin 2017, të cilat po marrin parasysh gjithashtu kornizat e ndryshme institucionale të BE-së, procedurat dhe instrumentet e VNFIL. Më tej, një sesion trajnimi për vlerësuesit e mundshëm të VNFIL u zhvillua në dhjetor 2017, bazuar në një manual të përcaktuar për vlerësim.¹¹

SERBIA

Arsimi për të rritur organizohet si:

- arsimi formal,
- arsimi joformal dhe
- të mësuarit joformal.

Arsimi dhe fitimi i kualifikimeve përkufizohet me [Ligjin për Arsimin e të Rriturve](#) (RV) dhe [Ligjin për Themelet e Sistemit Arsimor](#) (RS).

¹¹ <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/content/youthwiki/64-validation-non-formal-and-informal-learning-former-yugoslav-republic-macedonia>

Ligji për Arsimin e të Rriturve e përkufizon arsimin joformal si “proces të organizuara mësimi për të rriturit bazuar në programe të veçanta, me qëllim të përvetësimit të njohurive, vlerave, qëndrimeve, aftësive dhe shkathtësive që synojnë zhvillimin personal të të rriturve, punën dhe punësimin dhe aktivitetet sociale. dhe të mësuarit informal si “proces i përvetësimit të pavarur të njohurive, vlerave, qëndrimeve, aftësive dhe shkathtësive në jetën e përditshme, në mjedisin e punës dhe atë shoqëror”.

[Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Zhvillimit Teknologjik](#) miratoi [aktet nënligjore](#) për arsimin joformal në vitin 2015. Arsimi joformal fitohet përmes sistemit të Organizatorëve të Aktiviteteve të Njohura Publike (PRAO), organizata që ofrojnë programe arsimore për të rriturit. Shkollat fillore dhe të mesme, si dhe organizata të tjera që plotësojnë kërkesat e përcaktuara nga Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Zhvillimit Teknologjik mund të jenë PRAO.

Pas përfundimit të një programi arsimor për të rritur, një individ mund të marrë një certifikatë përfundimi të plotë, një certifikatë përfundimi të pjesshëm ose një certifikatë programi. Certifikata e plotë e përfundimit merret për arritjen e standardit të kompetencave profesionale dhe arritjes së standardit të kualifikimeve. Për arritjen e pjesshme të standardit të kompetencës profesionale jepet certifikata e përfundimit të pjesshëm. Pas përfundimit të programeve që nuk çojnë në fitimin e kualifikimeve ose kompetencave profesionale, PRAO lëshon një program.

[Instituti për Përmirësimin e Arsimit](#) (ISN) është duke bërë vlerësimin e programeve për arritjen e standardit të kompetencave profesionale dhe arritjes së standardit të kualifikimeve.

Qendra e Arsimit dhe Formimit Profesional në kuadër të IIE ka zhvilluar standarde të kualifikimeve në fushat e mëposhtme:

- Gjeodezi dhe ndërtim
- Gjeologji, miniera dhe metalurgji
- Ekonomi, drejtësi dhe administratë
- Inxhinieri elektrike
- Kujdesi shëndetësor dhe social
- Inxhinieri mekanike dhe përpunimi i metaleve
- Bujqësia, prodhimi dhe përpunimi i ushqimit
- Trafiku
- Tekstile dhe punime lëkure
- Tregtia, hoteleria dhe turizmi
- Kimia, jometalet dhe artet grafike
- Pylltaria dhe përpunimi i drurit

Arsimi joformal është pjesë e Kornizës Kombëtare të Kualifikimeve në nivelet e mëposhtme:

- Niveli 2 – të përfunduar arsimin bazë dhe formimin profesional deri në një vit, arsim për punë deri në dy vjet, ose arsim joformal i të rriturve për 120-360 orë trajnim.
- Niveli 3 – të përfunduar arsimin e mesëm profesional (tre vjet) ose arsimin joformal të

- të rriturve që zgjat jo më pak se 960 orë trajnimi
- Niveli 5 - të përfunduar arsimin master ose specialist në kohëzgjatje dyvjeçare ose njëvjeçare dhe arsimin joformal të të rriturve që zgjat jo më pak se gjashtë muaj.¹²

SLLOVENIA

Vlefshmëria e të nxënit joformal dhe joformal mbulon të gjitha nivelet e arsimit.

Nuk ka asnjë kornizë të vetme për procedurat e vlefshmërisë dhe asnjë institucion të vetëm kombëtar që bën vlerësimin. Në vend të kësaj, detyra dhe role të ndryshme shpërndahen ndërmjet institucioneve të përfshira në të mësuarit gjatë gjithë jetës.

Në nivelin e qeverisë kombëtare, përgjegjësitë kryesore janë të [Ministrisë së Arsimit, Shkencës dhe Sportit](#) dhe [Ministrisë së Punës, Familjes, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta](#). Kjo e fundit publikon standardet e profesionit, verifikon institucionet arsimore dhe formuese dhe financon Qendrat Kombëtare të Provimeve për vlerësimin dhe certifikimin e të nxënit joformal dhe informal. [Instituti Slloven për Arsimin e të Rriturve](#) ofron trajnime për vlerësuesit dhe këshilltarët, dhe [Instituti për Arsimin dhe Aftësimin Profesional](#) është përgjegjës për sistemin Kombëtar të Kualifikimeve Profesionale, mes përgjegjësive të tjera. Gjithashtu, [Qendra Kombëtare e Provimeve](#) zhvillon metodologji dhe procedura vlerësimi dhe vlefshmërie për të gjitha llojet e kualifikimeve.

Për sa i përket kualifikimeve formale arsimore, një hap i rëndësishëm drejt centralizimit të vlefshmërisë është ndërmarrë me zhvillimin e Kornizës Sllovene të Kualifikimeve ([SQF](#)). Ky është një kuadër i përbashkët që mbulon të gjitha nivelet e arsimit.

Një kuadër tjetër përkatës kombëtar është sistemi i [Kualifikimeve Profesionale Kombëtare](#) që mbulon një gamë të gjerë sektorësh. Ky sistem i formalizuar u mundëson kandidatëve të demonstrojnë aftësitë dhe njohuritë e tyre për kryerjen efektive të detyrave specifike profesionale. Këto vlerësohen sipas standardeve profesionale të përcaktuara në nivel kombëtar. Kandidatët e suksesshëm marrin certifikata formale që vërtetojnë se mbajtësit e tyre janë kompetent në një profesion të caktuar ose në detyra specifike.¹³

TURQIA

Njohja e të nxënit të mëparshëm (RPL) është procesi i njohjes sipas një standardi të rënë dakord për arritjet e të nxënit të marra në kontekstin e të mësuarit formal, joformal dhe/ose të lirë. Përveç shkollave, njohuritë dhe aftësitë e fituara jashtë arsimit formal në punë dhe në jetën e përditshme mund të jenë ndër këto arritje mësimore.

¹² https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/validation-non-formal-and-informal-learning-63_en

¹³ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/validation-non-formal-and-informal-learning-74_en

RPL ofron një numër të madh përfitimesh për individët dhe punëdhënësit. Për sa i përket individëve, është përfitimi i spikatur i këtij sistemi që rrit zhvillimin profesional dhe lëvizshmërinë në tregun e punës, parandalon përsëritjen dhe humbjen e kohës, siguron diplomim të hershëm, ul koston e nxënësve, inkurajon mësimin, rrit motivimin dhe vetëbesimin e personit. Për sa i përket punëdhënësve, ai kontribuon në eliminimin e mungesës së aftësive dhe/ose kompetencave në vendin e punës, në uljen e numrit të punonjësve që shpenzojnë jashtë vendit të punës për trajnime dhe në këtë mënyrë në përdorimin më efikas të burimeve.

Në Turqi, vërtetimi i të mësuarit joformal dhe joformal (VNFIL) është kryesisht i vlefshëm për rezultatet e të nxënësve që çojnë në kualifikime profesionale. Autoriteti i Kualifikimeve Profesionale (AKK) luan një rol mjaft funksional në këtë drejtim. Sistemi i vlefshmërisë në Turqi ka disa karakteristika unike me të cilat ai devijon nga modeli VNFIL i përshkruar në Rekomandimin e 2012-ës.

VQA u krijua në 2006 për të ngritur dhe funksionuar sistemin kombëtar të kualifikimeve profesionale (NVQS) i cili është i garantuar nga cilësia në nivel kombëtar në përputhje me kërkesat e Kornizës Evropiane të Kualifikimeve.

NVQS përcakton rregullat dhe aktivitetet në përgatitjen e NOS-ve në fushat profesionale dhe profesionale, zhvillimin dhe zbatimin e kualifikimeve kombëtare, si dhe në lidhje me autorizimin, auditimin, vlerësimin dhe vlerësimin si dhe certifikimin. VQA kryen aktivitete në përputhje me normat dhe parimet e pranuar në nivel evropian dhe zbaton planet që janë përgatitur në përputhje me rrethanat.

Pothuajse të gjitha aktivitetet në NVQS kryhen nga palët e interesuara ose përmes pjesëmarrjes aktive të palëve të interesuara dhe në bashkëpunim me shtetin, punonjësit dhe punëdhënësit.

Objektivat kryesorë të NVQS janë;

- (i) Të bashkëpunojë me MONE dhe CoHE për të siguruar që AFP të ofrohet në përputhje me standardet kombëtare të profesionit, dhe në këtë mënyrë të kontribuojë në sigurimin e cilësisë së AAP-së duke forcuar marrëdhëniet midis arsimit dhe punësimit,
- (ii) Të përcaktojë kualifikimet profesionale në bazë të standardeve profesionale kombëtare ose ndërkombëtare dhe t'i japë ato kualifikime përmes proceseve të garantuara nga cilësia,
- (iii) Të promovojë TNA duke siguruar njohjen e mësimit të mëparshëm që është përftuar përmes të mësuarit joformal dhe joformal.¹⁴

¹⁴ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/validation-non-formal-and-informal-learning-90_en

EKSPERIENCA PERSONALE E PARTNERËVE TANË NË LIDHJË ME NJOHJEN DHE VLERËSIMIN E EJF

Youth 4 Society (Y4S), SHQIPËRI

Në Shqipëri nuk ka ndonjë ligj specifik për edukimin jo formal, por si temë është prekur në strategji të ndryshme kombëtare për edukimin e shoqërisë civile, siç është The Action Plan 2015-2020. Youth 4 Society zhvillon të gjitha aksionet duke punuar me metodat e mësimit jo formal. Në aktivitetet që ne i mbajmë përbrenda projekteve të caktuara, pjesëmarrësit e fitojnë diturinë përmes lojërave, eksperiencave, punës grupore në tema të caktuara dhe në këtë mënyrë ata nuk e shohin mbikqyrësin si një mësues që i di të gjitha por ndihen të lirë të shprehin mendimin e tyre.

Ne mendojmë që nëse ligji do të ekzistonte do ta lehtësonte shumë punën tonë, por gjithashtu do t'u shërbente pjesëmarrësve pasi që certifikata që e marrin ata në këto aktivitete nga EJF do të njihej kur ata aplikojnë për ndonjë punë.

Puna në mesimin jo formal në Shqipëri ka të mirat e saj por është poashtu një sfidë. Avantazhet janë:

1. Përmirësimi i njohurive të të rinjëve.
2. Inkurajimi i mendimit kritik.
3. Përmirësimi i aftësive komunikuese.

Disavantazhet:

Të rinjtë mundën me pas dituri, aftësi dhe shkathësi të fituara përmes mësimit jo formal, por nuk mund të certifikohen formalisht dhe të kualifikohen bazuar në eksperiencën e tyre të mësimit. Sistemi Youthpass përdoret, por autoritetet ndërkombëtare nuk ofrojnë një skemë të vlerësimit për kompetencat e fituara nga EJF dhe kualifikimet nuk mund të merren ligjërisht.

Aktualisht qeveria shqiptare ka bërë disa hapa në politikat e zhvillimit për të rinjtë, por ne mendojmë se duhet bërë më shumë për Strategjinë aktuale që kemi edhe për njohjen e certifikatave të dhëna nga praktikantët dhe aktivitetet që zhvillohen në fushën e edukimit joformal.

Local democracy agency Mostar (LDA Mostar), BOSNJE DHE HERCEGOVINË

Edhe pse teorikisht, edukimi joformal është i destinuar për të gjithë ata që duan të mësojnë dhe përmirësohen, ai është kryesisht një ndihmë e madhe për grupe të caktuara shoqërore, zakonisht një grup njerëzish që janë në një farë mënyre të marginalizuar. Prandaj themi se edukimi joformal është i lidhur ngushtë me konceptin e barazisë sociale, pra dhënies së mundësive të barabarta për të gjithë. Megjithatë, ka dallime në qasjen drejt edukimit jo formal për gratë dhe burrat, veçanërisht ata që vijnë nga zonat rurale.

Trajtimi i ndryshëm reflektohet kryesisht në fushën e edukimit dhe punësimit dhe është edukimi joformal ai që synon të zvogëlojë këtë hendek dhe të ndihmojë në përmirësimin e jetës dhe punësimit në zonat urbane dhe rurale. Për më tepër, në Bosnjë dhe Hercegovinë ekziston një problem i përgjithshëm i cili reflektohet në faktin se sistemi arsimor nuk është përshtatur me nevojat e tregut.

Ky problem reflektohet edhe në marginalizimin e edukimit joformal të të rriturve. Për më tepër, disa analiza dhe hulumtime kanë vënë në dukje probleme në fushën e edukimit joformal në Bosnje dhe Hercegovinë: • një përqindje e vogël e diplomave dhe certifikatave të lëshuara nga organizatat e arsimit joformal për studentët e tyre të suksesshëm; dhe të cilat njihen; • edukimi joformal është zhvilluar në mënyrë të pamjaftueshme për të qenë në gjendje të përmbushë kërkesat moderne të tregut të punës; • planifikimi strategjik në edukimin joformal është i pamjaftueshëm, gjë që është shkak i funksionimit të padefinuar dhe të paplanifikuar.

Ajo që është e rëndësishme të theksohet është se përveç edukimit formal, shoqëria jonë ka nevojë për një prani të vazhdueshme për të promovuar të mësuarit joformal ose gjatë gjithë jetës, sepse ai kontribuon në mundësi më të mëdha punësimi dhe konkurrencë në tregun e punës dhe rritje ekonomike dhe përmirësim të kushteve të jetesës.

The Future Now Association (TFN), BULLGARI

EJF është pjesërisht e përcaktuar në Bullgari. Nuk kemi ndonjë ligj të dedikuar që ta përcaktojë qartë, por disa dokumente legjislativë e përmendin konceptin e tij kryesisht si kundërshtim ndaj arsimit formal. National Strategy for Lifelong Learning si dhe Law for Community Centers mbulojnë pjesërisht kësaj teme, por jo në mënyrë homogjene dhe me prezantim të plotë të idesë së EJF, avantazheve të saj dhe ndikimit në krijimin e mundësive për fuqizimin e të rinjve.

Bullgaria ende përballet me nevojën për përditësimin e kuadrit rregullator për të zbatuar konceptin e EJF dhe për të inkurajuar përfshirjen e grupeve të ndryshme sociale në aktivitetet mësimore dhe kjo krijon disa boshllëqe midis legjislativës dhe aktivitetëve të EJF që OJQ-të bullgare, përfshirë organizatën tonë, po zbatojnë në këtë drejtim. Një shembull i kësaj është rregullimi për vlerësimin e edukimit joformal dhe informal.

Të rinjtë mund të kenë njohuritë, aftësitë dhe kompetencat e fituara përmes edukimit joformal dhe informal, por nuk mund të vërtetojnë zyrtarisht dhe të marrin një kualifikim mbi bazën e atyre përvojave mësimore. Sistemi i Youthpass përdoret në Bullgari, por autoritetet kombëtare

nuk ofrojnë një skemë vërtetimi për kompetencat e arritura nga EJF dhe kualifikimet nuk mund të merren ligjërisht.

TFN ka më shumë përvojë praktike në Strategjinë Kombëtare për Mësimin gjatë gjithë jetës, e cila ofron udhëzime për të siguruar që qytetarët bullgarë të mund të marrin pjesë tërë kohë në një ekonomi të re globale të bazuar në njohuri. Strategjia synon të unifikojë përpjekjet e të gjitha institucioneve dhe qytetarëve të Republikës së Bullgarisë në lidhje me krijimin e kushteve të nevojshme dhe realizimin e procesit të të mësuarit gjatë gjithë jetës. TFN promovon strategjinë në aktivitetet e saj të vazhdueshme, që synojnë motivimin e nxënësve dhe krijimin e një kulture të të mësuarit duke ofruar këshilla dhe udhëzime për të mësuarit gjatë gjithë jetës në shkolla, universitete dhe vendet e punës.

United Societies of Balkans (USB), GREQI

Në kuadrin kombëtar të Greqisë, nuk ka një vërtetim gjithëpërfshirës të të mësuarit joformal kjo tregon se Greqia është një vend ku nuk është paraqitur ende një kuadër ligjor i bazuar në parime të përbashkëta për arsimin dhe trajnimin formal të të rriturve. Për më tepër, në legjislacion janë zhvilluar mjete për dokumentimin e njohurive, aftësive dhe kompetencave të fituara përmes EJF. Për shkak të kësaj, individët që mund të kenë fituar disa aftësi dhe kompetenca, nuk kanë të drejtë të kërkojnë për një vlerësim të tyre të mëparshëm.

Sidoqoftë, kushtet në Greqi përdoren ndryshe dhe nuk kanë të njëjtin përkufizim dhe funksion në krahasim me shtetet tjera. Kështu, në mënyrë që të kuptojmë më tepër zhvillimin që është bërë në validimin e EJF në Greqi, është e rëndësishme të theksojmë si përdoren këto kushte dhe përkufizime në Greqi, krahasuar me përkufizimin e EJF të dhënë nga Rekomandimi i Këshillit në vitin 2012 për validimin e mesimit joformal dhe atij informal. Certifikimi (pistopoiisi në gjuhën greke) zakonisht përdoret për procese të ndryshme dhe dokumente të politikave kombëtare të cilat lidhen me dokumente që dëshmojnë se procesi i mesimit ka ndodhur, por nuk ka ndonjë vlerësim aktual për procesin.

Organizata Kombëtare për Çertifikimin e Kualifikimeve dhe Udhëzimit Profesional (EOPPEP) është përgjegjëse për zhvillimin e disa proceseve të certifikimit (duke përdorur në greqisht fjalët epikirosi ose egyropoiisi që do të thotë pistopoiisi) dhe ka autoritetin për të certifikuar inputet dhe outputet e EJF.

Si organizatë, Shoqëritë e Bashkuara të Ballkanit punon në baza ditore me të rinjtë vendas duke përdorur mjete të ndryshme të NFL. Metodatat që përdoren bazohen në parimet dhe vlerat që BE-ja ka vënë në lidhje me edukimin dhe mësimin joformal.

Gjatë aktiviteteve që zbatohen, në kuadër të Erasmus+ dhe ESC, organizata përdor Youthpass si certifikimin kryesor të aftësive dhe kompetencave që kanë fituar pjesëmarrësit. Mundësisht, një certifikim kombëtar do të ishte më i miri, për t'u dhënë të rinjve dokumente që vërtetojnë aftësitë e tyre dhe janë në gjendje t'i përdorin në tregun kombëtar të punës.

Sipas asaj që u përmend më sipër, është e qartë se kuadri grek ka mangësi në njohjen e NFL-së si metodë mësimore, pavarësisht përpjekjeve që BE-ja ka bërë duke vënë në dukje vazhdimisht rëndësinë e të mësuarit gjatë gjithë jetës, dhe veçanërisht EJF-në. Palët e interesuara kombëtare duhet të pranojnë se EJF është një aspekt i edukimit dhe trajnimit, por vetëm këtë; është vlera udhëzuese për pjesëmarrjen në kontekstet e të mësuarit gjatë gjithë

jetës. Meqenëse BE-ja përdor Youthpass-in për njohjen e kompetencave të fituara gjatë një aktiviteti – bazuar në NLF. Legjislacioni grek duhet të krijojë një certifikatë që vërteton aftësitë dhe kompetencat që kanë fituar individët dhe t'i bëjë ato të dallueshme (njofshme).

TDM 2000, ITALI

Në Itali nuk ka një ligj ekzistues të EJF në mënyrë të qartë. Në Ligjin 92/2012 ka një përkufizim të të nxënimit formal, joformal dhe informal që është një reformë në sistemin e punës. Me këtë filloi edhe procesi për krijimin e National Qualification System për të certifikuar kualifikimet e fituara nga shkolla. Siç ndodh shpesh në sistemin italian, kjo duhet përkthyer në Protokolle të ndryshme Rajonale, të cilat shpesh janë të ndryshme. Kjo çon në një pasiguri të konsiderueshme në mënyrën se si funksionon sistemi në të vërtetë dhe në funksionimin e tij më mirë ose më keq në rajone të ndryshme, por në përgjithësi, duke mos çuar në një përdorim masiv gjithëpërfshirës nga përdoruesit.

Në përgjithësi, nuk ka një njohje reale të rolit të punës rinore dhe figurës së punonjësve rinorë, por ka disa figura dhe përkufizime të tjera të përfshira në ligj. Në përgjithësi, sistemi do të kishte nevojë për një reformë të madhe në këtë temë, e cila ende nuk është bërë.

TDM 2000 nuk përdor Ligjin/Strategjitë e EJF, pasi nuk njihet vërtet nga publiku i gjerë, ose ndoshta njihet vetëm nga disa zyra publike. Puna në kornizat e kompetencave të BE-së dhe ofrimi i mjeteve për të rinjtë për të vlerësuar kompetencat e tyre dhe aftësia për t'i shpjeguar ato dhe për t'i "shitur" ato ka qenë shumë më produktive dhe e dobishme. Legjislacioni tashmë ekzistues në lidhje me EJF nuk e bën punën tonë më të lehtë. Nuk ndikohet fare nga sistemi aktual kombëtar, por më shumë nga njohja sociale që ka të mësuarit joformal dhe informal. Nëse do të kishte një Ligj/Strategji të strukturuar qartë, me siguri do të ishim në gjendje ta inkorporonim në punën tonë dhe në aktivitetet që propozojmë.

Duhet të punojmë shumë për të pasur një njohje më të mirë të të mësuarit joformal nga pikëpamja sociale, ekonomike dhe kulturore. Kohët e fundit ka ndryshuar shumë, por niveli politik ende nuk është i mjaftueshëm për të ofruar një kornizë të qartë në mënyrë që të nxënimit joformal dhe kompetencat e fituara jashtë sistemit të arsimit formal të njihen qartë nga shoqëria në nivele të shumëllojshme.

Kosovo Center of Diplomacy, KOSOVË

Ne po kërkonim nëse mund të gjenim një raport për mësimin joformal në Kosovë, por me sa kërkuam, nuk gjetëm asgjë. Ne e dimë që Ministria e Kulturës Rinisë dhe Sportit, në departamentin e rinisë ka këto objektiva për arsimin informal:

1. Zhvillimi i aftësive udhëheqëse të të rinjve përmes edukimit joformal.
2. Njohja e certifikimit social dhe institucional të Edukimit Joformal
3. Mbështetje për Youth and Vocational Centers që merren me Edukimin Joformal.
4. Stimulimi i shërbimeve sociale nëpërmjet punës vullnetare dhe shkëmbimeve të të rinjve jashtë vendit.
5. Rritja e kapaciteteve organizative dhe menaxheriale të të rinjve.

Strategjia e tyre është që:

- Hartimi i udhëzimeve për ngritjen dhe mbështetjen e Qendrave Rinore/Profesionale me Bashkitë dhe partnerët e tjerë.
- Sigurimi i financimit dhe trajnimit për drejtuesit e Qendrave Rinore/Profesionale.
- Mbajtja e kampeve edukative rinore dhe metodologjia e zbatimit të tyre: Qëndrueshmëria e Qendrave Rinore/Profesionale dhe rrjetëzimi i tyre.
- Ofrimi i kurseve, trajnimeve për zyrtarët rinorë, drejtoritë komunale dhe OJQ-të rinore në Kosovë.
- Zhvillimi i Edukimit Joformal.

Asocijacija za demokratski prosperitet – ZID (ADP-ZID), MALI I ZI

Fatkeqësisht, Ligji i EJF nuk ekziston ende në vendin tonë, por ekziston një Ligj për Rininë, si dhe një Strategji për Rininë për periudhën 2017-2021. Strategjia për të rinjtë përcakton 6 pika kyçe. Ajo që është aktuale tani për tani është Ligji i ri për Vullnetarizmin, i cili ende nuk është miratuar. Gjatë vitit paraprak është formuar një grup punues për të punuar për ndryshimin e Ligjit për Vullnetarizmin. Ligji ekzistues për vullnetarizmin nuk e njeh vullnetarizmin nëse veprimtaria kryhet me vullnetin e lirë, por njihet si formë e praktikës së punës.

ADP-Zid është një organizatë që merret me të rinjtë që në fillimet e saj. Natyrisht, ne kemi punuar në përputhje me Strategjinë për Rininë kur na është lejuar, por çdo ditë e shikojmë punën tonë që të jemi aktivë dhe aktualë në procesin e zbatimit të strategjisë. Lidhur me Ligjin për EJF-në, mund të themi se kjo është sigurisht pengesa më e madhe.

ADP-Zid beson se çdo vend që ka të rinj dhe secili ka nevojë të vizitojë të gjitha ligjet dhe strategjitë e nevojshme që janë të rëndësishme për zhvillimin e politikave rinore në vend. Vetëm kështu mund të jepet një kontribut i madh, dhe nga ana tjetër një numër i madh mundësisht për të rinjtë. Nga ana tjetër, është shumë e rëndësishme përfshirja e të rinjve në procesin e krijimit të Ligjit EJF sepse ata janë konsumatorët më të mirë të këtij stili të të mësuarit dhe do të kontribuojnë më së shumti në krijimin e ligjit.

Center for Intercultural Dialogue, MAQEDONI E VERIUT

E vetmja strategji që përmend edukimin joformal në Maqedoninë e Veriut është Strategjia Kombëtare për Rininë (2016-2025). Për të qenë më të saktë, në këtë strategji si një nga objektivat kryesore konsiderohet të jetë: “Përshtatja e kuadrit ligjor të edukimit joformal në përputhje me natyrën e sektorit të të rinjve dhe nëpërmjet aplikimit të gjerë të standardeve të BE-së”. Nën këtë objektiv janë renditur disa masa:

1. Zgjerimi i kriterëve për ofruesit e edukimit joformal të akredituar nga shteti duke zbatuar rekomandimet dhe udhëzimet evropiane për identifikimin dhe akreditimin e edukimit joformal, duke marrë parasysh veçoritë e sektorit të të rinjve.

2. Akreditimi i organizatave rinore dhe organizatave të tjera të shoqërisë civile që ofrojnë edukim joformal.
3. Njohja, krahasueshmëria dhe transferimi i aftësive dhe njohurive duke përdorur mekanizma të ngjashëm me Europass.
4. Hulumtime të rregullta mbi ndikimin social dhe ekonomik të edukimit joformal.
5. Mbështetje për përmirësimin e cilësisë në ofrimin e edukimit joformal.
6. Promovimi i mëtejshëm i konceptit të edukimit joformal mes partnerëve të tjerë socialë, veçanërisht operatorëve ekonomikë, në drejtim të njohjes së aftësive dhe kompetencave të fituara.

Nuk ka asnjë ligj që përcakton mësimin joformal në vendin tonë. Ligji (i sapo miratuar) për pjesëmarrjen e të rinjve dhe politikat rinore përmend arsimin joformal në pjesën për punëtorët rinorë - përkufizimi për punëtorët rinorë thotë se ata mbështesin zhvillimin personal dhe social të të rinjve përmes të mësuarit joformal dhe informal.

Fatkeqësisht, organizata jonë nuk e përdor strategjinë në punën tonë të përditshme. Strategjia na jep vetëm udhëzime për përmirësimin e të nxënësve joformal dhe nuk e lehtëson punën tonë.

Dëshirojmë të theksojmë se nuk ka ligj apo strategji që përcakton mësimin joformal në Maqedoninë e Veriut. Megjithatë, nëse do të kishim një ligj të tillë, dhe do të na duhej patjetër, do të kishte shumë përparësi. Për shembull, certifikatat nga njëra anë, dhe aftësitë dhe njohuritë nga ana tjetër, që fitohen përmes proceseve të të mësuarit joformal do të njihen dhe do të vërtetohen njësoj si në proceset formale arsimore. Do të na japë më shumë mundësi për zhvillim personal dhe profesional. Për më tepër, metodat që përdoren në mësimin joformal mund të kombinohen në edukimin formal. Nëse lejohet fleksibiliteti në procesin formal arsimor, ai do të japë rezultatet më të mira.

Është e sigurt që nevojitet një ligj krejtësisht i ri i cili do të mbulonte në detaje edukimin joformal dhe mësimin gjatë gjithë jetës. Është shumë e rëndësishme të kemi një ligj të tillë, që të kemi një qasje më të strukturuar, të njohemi dhe të validohemi, të kemi mbështetje nga qeveria etj.

NGO Iuventa, SERBI

Nuk ka asnjë ligj specifik që i referohet vetëm EJF-së. Në Strategji të ndryshme që lidhen me Edukimin, Ligji për të rinjtë, Strategjia Kombëtare për Rininë 2015-2025 EJF është përcaktuar si një pjesë e rëndësishme e të mësuarit gjatë gjithë jetës. Puna me të rinjtë njihet në kuadrin e edukimit joformal, ku njohja e kompetencave të fituara përmes punës rinore nënvizohet si thelbësore për të rinjtë. Veçanërisht, NYS pranon se kompetencat e fituara në arsimin joformal përmes punës me të rinjtë janë të rëndësishme për punësueshmërinë e të rinjve, sepse këto kompetenca janë pikërisht ato që vlerësohen nga punësimi i punëdhënësve.

Me miratimin e Ligjit për Edukimin e të Rriturve (Ligji për Edukimin e të Rriturve (Gazeta Zyrtare e RS, nr. 55/20) është bërë një progres i dukshëm në krijimin e kushteve për njohjen e të nxënësve të fituar përmes arsimit joformal dhe mësimit informal.

E vetmja gjë është se Ligji për Edukimin e të Rriturve nuk njeh specifikat e programeve të edukimit joformal në sektorin e rinisë, të cilat nuk kanë për qëllim marrjen e kualifikimeve apo formimit profesional të caktuar.

Shoqata Kombëtare e Punëtorëve të Rinisë është themeluar në vitin 2009, si rezultat i një iniciative të organizatave të shoqërisë civile, të cilat zbatojnë punën rinore. Ata njohën nevojën për sigurimin e cilësisë së programeve të punës rinore, nevojën për standardizimin, profesionalizimin dhe njohjen e punës rinore nga të rinjtë, institucione që punojnë me rininë, shtetin dhe shoqërinë në tërësi.

Arritjet e tyre kryesore:

- Janë zhvilluar 3 standarde profesionale në fushën e punës profesionale me të rinjtë (Udhëheqës Rinor, Punëtor Rinor dhe Specialist për Punë dhe Politika Rinore).
- Pjesëmarrja në grupin themelor punues për krijimin e Ligjit për të rinjtë në Serbi, ku gjeti vend definicioni i punës rinore.
- Janë zhvilluar standardet për programet e punës për të rinjtë dhe mekanizmi për zbatimin e tyre.
- Kodi i Etikës për Punëtorët Rinor i hartuar dhe nënshkruar nga të gjithë anëtarët; Krijohet Këshilli për Çështjet Etike.
- Janë zhvilluar kurrikulat e edukimit joformal për drejtuesit rinorë dhe punëtorët rinorë.
- Është zhvilluar mekanizmi për validimin e kompetencave të arritura më parë në punën me të rinjtë.

Nga 1 janari 2019 Puna për të rinjtë njihet zyrtarisht si profesion në Serbi. Me njohjen e profesionit, puna për të rinjtë bëhet e vlerësuar dhe e njohur, ndërsa nga ana tjetër mund të njihet dhe aplikohet më gjerësisht nga institucionet përkatëse, gjë që është shumë e rëndësishme për zhvillimin e organizatave që kryejnë punë rinore.

Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto (DRPDNM), SLLOVENI

Në Slloveni kemi disa akte, memorandume dhe strategji të arsimit joformal. Në vitin 2000, u pranua masa e parë që solli në praktikë njohjen dhe vlerësimin e njohurive të marra joformale dhe informale, ishte ngritja e një sistemi verifikimi dhe certifikimi të kualifikimeve profesionale kombëtare. Me pranimin, shumë njerëz morën certifikata me të cilat mund të vërtetojnë pjesëmarrjen e tyre në EJP. Në punën time të përditshme ka shumë gjëra që lidhen me arsimin joformal dhe nëpërmjet tij edhe me strategjinë dhe ligjet.

Për shembull, në DRPDNM, ne kemi trajnime për punëtorët e ardhshëm rinorë të cilët – pasi të kenë mbaruar me mësimin teorik dhe praktik – marrin certifikatën dhe ata mund të shkruajnë

kualifikimin në CV-në e tyre, sepse ajo njihet zyrtarisht nga zyrtarët dhe mund të marrin një punë në këtë fushë pune. Çdo projekt për të cilin jam përgjegjës ka të bëjë me EJF-në dhe në këtë mënyrë jo vetëm pjesëmarrësit i ndjekin këto projekte dhe aktivitete mësimore, por edhe unë kam nevojë të mësoj për tema të ndryshme.

Për shkak të EJF strategjisë, puna ime është më e lehtë në një kuptim që mund t'i gjej më lehtë pjesëmarrësit për të gjitha aktivitetet dhe ka më shumë interesa nga njerëzit, veçanërisht të rinjtë, për t'u përfshirë në lloje të ndryshme aktiviteteve dhe projektet që ne u ofrojmë. Për të gjithë të përfshirë është shumë e rëndësishme që në fund të marrin njohjen për përfshirjen e tyre dhe që kjo njohje të ketë një kuptim përtej organizatës sonë. Dhe ky është gjithashtu avantazhi më i madh i strategjisë së EJF-së – njohja e aktiviteteve, trajnimeve, klasave që dikush mori dhe mori njohuri të reja.

Gjithashtu, për nxënësit është mirë të përfshihen në EJF, sepse ata jo vetëm mësojnë pjesën teorike të lëndës në të cilën janë regjistruar, por kanë edhe mësim praktik dhe mësojnë për lëndët që duan të dinë më shumë. Është krejt ndryshe nga edukimi formal ku (në disa raste ke edhe mësim praktik), për të kaluar duhet të mësosh edhe për gjërat që ke zero interesa. Për momentin, i vetmi disavantazh që shoh është se nuk të gjitha trajnimet dhe klasat në EJF janë të certifikuar me/ose si pjesë/ e kualifikimit profesional kombëtar. Përndryshe, sipas mendimit tim personal, EJF-ja është shumë e rëndësishme për çdo individ, sepse ju mësoni shumë duke hyrë në klasa të ndryshme në të cilat tema ju interesojnë, njihni njerëz të rinj, zgjeroni horizontet tuaja dhe në fund e shihni botën në një mënyrë ndryshe për faktin se këto aktivitete ju ndihmojnë të rriteni në një nivel personal dhe profesional. Dhe ndonjëherë, pjesëmarrja në EJF dhe marrja e një certifikate mund të jetë gjithashtu arsyeja që dikush do t'ju japë punën që keni ëndërruar. Dhe unë jam shembulli i përsosur për të.

Turk Girisim ve Is Dunyasi Konfederasyonu, TURQI

“Edukimi joformal është përcaktuar në Ligjin Bazë të Edukimit Kombëtar nr. 1739 (1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu) përfshin çdo lloj edukimi dhe trajnimi që do t'u nevojitej individëve gjatë gjithë jetës së tyre. Ligji i lartëpërmendur u mundëson të gjitha institucioneve private-publike të japin edukim joformal nën koordinimin e MM.

Për më tepër, akti nënligjor i institucioneve të edukimit joformal (Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliği) mbulon aktivitetet e krijimit, administrative, edukimit, konsultimit, mbikëqyrjes dhe koordinimit të të gjitha kurseve që do të hapen me miratimin e Qendrave të Edukimit Publik ose në bashkëpunim me Qendrat e Edukimit Publik dhe Dhomat e Arsimit ose ndonjë institucion tjetër përveç institucioneve të edukimit special. Shërbimet e edukimit joformal rregullohen në tre seksione kryesore si kurset e shkrim-leximit, edukimi profesional dhe teknik dhe kurset sociale dhe kulturore.

Grupi i synuar përfshin ata që nuk kanë qenë kurrë në sistemin arsimor ose ata në asnjë nivel të këtij sistemi ose ata tashmë jashtë sistemit. Institucioni që zbaton më intensivisht edukimin joformal në publik është MM. Duke qenë se të gjitha këto kurse janë modulare, pjesëmarrësit, nëse kalojnë provimin në përfundim të edukimit, marrin një certifikatë të miratuar nga Ministria e Edukimit Kombëtar dhe e vlefshme në institucionet private dhe publike në të gjithë Turqinë.”

Ne kemi punonjës dhe vullnetarë me përvojë në këtë fushë, ndaj përpiqemi të inkurajojmë të rinjtë duke përdorur këto metoda në trajnime në mënyrë që aktivitetet tona të jenë më të përhershme. Ne kujdesemi të përdorim teknikat e të mësuarit joformal në trajnime, konferenca, seminare dhe seminare ku të rinjtë gjenden mes pjesëmarrësve.

Legjislacioni i lartpërmendur forcon punën në grup. Na lejon të kryejmë detyrat më shpejt dhe më mirë.

Pjesëmarrësit që marrin pjesë në një projekt mbi bazën e të mësuarit joformal, përmirësojnë aftësinë e tyre për të komunikuar pozitivisht dhe aftësinë e tyre për të pyetur dhe shprehur veten. Poashtu na mundëson të jemi më aktivë dhe pjesëmarrës në vend se statikë apo pasivë. Gjithashtu individët fitojnë aftësinë për të vepruar së bashku me grupin. Bahadır Ülgen, një nga të intervistuarit e Projektit YANFL, përmendi se "Ka koncepte të rëndësishme të edukimit joformal në studimet dhe edukimin e OJQ-ve. Të mësuarit nga përvoja është një prej tyre. Sepse ne i mundësojmë individit të mësojë nga përvoja. Kjo është shumë e rëndësishme për mua. Kur shikojmë periudhën e fundit, ka shumë mësim me metodat e lojës në edukimin formal. Gamifikimi është i rëndësishëm, mendoj se gradualisht do të kalojë në dixhital. Ne pamë procesin e pandemisë së koronavirusit. Sipërmarrja është ajo që ne u ofrojmë më shumë të rinjve. Ne e mbështesim atë frymë sipërmarrëse tek të rinjtë duke përdorur metoda të edukimit joformal të kontributit të tyre social për t'u bërë sipërmarrës. Të rinjtë përfundojnë arsimin e tyre formal dhe universitetet. Por gjëra të tilla si mënyra se si studentët do t'i bëjnë ato ndryshe pas diplomimit, përfshirja e tyre në OJQ, ndërgjegjësimi vullnetar, aftësitë sipërmarrëse dhe pjesëmarrja aktive i bëjnë ata të dallohen. Ne gjithashtu mbështesim proceset mësimore të të rinjve përmes metodave të mësimdhënies joformale".

Kur shikojmë gjithë këtë informacion, ligji për edukimin joformal e bën punën dhe aktivitetin tonë të lehtë dhe të rinjtë mund të vërejnë se sa e rëndësishme është për zhvillimin e tyre.

Në Turqi nuk ka rend hierarkik në edukimin joformal. Për këtë arsye, një person i të gjitha moshave mund të avancojë zhvillimin e tij personal përmes edukimit të gjerë. Në arsimin joformal, nuk ka kufizime në hapësirë. Të gjithë njerëzit mund të kenë shumë përvojë për të gjitha llojet e episodeve. Mundëson zhvillimin e aftësive të komunikimit. Është gjithashtu shumë efektive në përmirësimin e vetëbesimit tuaj.

Megjithatë, strategjitë e të mësuarit joformal në vendin tonë bazohen kryesisht në të mësuarit gjatë gjithë jetës. Me fjalë të tjera, artizanati është si t'u mundësosh grave të zhvillojnë aftësitë e duarve dhe të fitojnë një profesion. Prandaj, një metodë e edukimit joformal e kuptuar në Evropë dhe Ballkan nuk është përfshirë në kushtetutë. Qëllimi kryesor është prezantimi dhe inkurajimi i kësaj metode të të mësuarit joformal. Vetëm në këtë mënyrë të rinjtë mund të zhvillojnë veten duke përdorur metoda të të mësuarit joformal dhe të arrijnë informacion më të përhershëm.

Studentët janë të vetëdijshëm për rëndësinë e këtyre projekteve të përgjegjësive sociale dhe vullnetarizmit në organizatat joqeveritare. Megjithatë, disa nga të rinjtë projektet që marrin pjesë i bëjnë vullnetarisht për të shkruar në CV, jo për të ndryshuar diçka. Qëllimi kryesor i të mësuarit joformal duhet t'u shpjegohet të rinjve. Gjithashtu, shumica e njerëzve nuk e dinë se çfarë është mësimi joformal edhe pse ata marrin pjesë në një projekt ose punojnë në një punë në lidhje me të. Duhet të zgjerohet ndërgjegjësimi për mësimin joformal.

PERMBLEDHJA E PYETËSOREVE YANFL

Të anketuarit e pyetësorit janë të rinj të moshës 18 deri në 30 vjeç, nga 11 vende: Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Bullgaria, Greqia, Italia, Kosova, Mali i Zi, Maqedonia e Veriut, Serbia, Sllovenia dhe Turqia. Të anketuar janë të rinjtë gjimnazistë, studentë, të punësuar, të papunë, si dhe përdorues të programeve të ndryshme rinore.

Organizatrat pjesëmarrëse në projekt theksuan se kanë nevojë për më shumë mbështetje nga Qeveria për programet që kanë të bëjnë me rininë dhe se vetëm në këtë mënyrë mund të arrijnë aktivitet dhe përmbajtjet që ofrohen për të rinjtë. CSO është shumë e përkushtuar dhe punon shumë për të rinjtë dhe sigurisht presin mbështetje nga Qeveria, në mënyrë që të mund të kryejnë aktivitetet e tyre pa u penguar.

COVID 19 në njëfar mënyre na mësoi se duhet të punojmë në situata krize, ndaj CSO-të u përpoqën të sigurojnë kohë aktive për të rinjtë përmes aktiviteteve të ndryshme online, në mënyrë që ata të mos kenë ndjenjë ankthi. Më poshtë janë përgjigjet e pyetjeve në lidhje me mësimin joformal, si dhe pjesëmarrjen e të rinjve në procesin e mesimit joformal. Është e rëndësishme të theksohet se pyetësi është bërë gjatë procesit të COVID-19 dhe falënderojmë të gjitha organizatat që dhanë një kontribut të pamatshëm për t'iu përgjigjur sa më konciz.

Në anketë janë përgjigjur gjithsej 902 të anketuar.

a) A keni dëgjuar ndonjëherë për edukimin joformal? Nëse po, çfarë është për ju edukimi joformal?

Në Shqipëri, koncepti i arsimit joformal është shumë i njohur për shumicën e të anketuarve. Për ta, arsimit joformal është të mësuarit në një mënyrë tjetër, përmes aktiviteteve të ndryshme që kryhen jashtë sistemit shkollor formal.

Kur themi i zgjuar nga rruga, zakonisht bëhet fjalë për njerëz që kanë ardhur për të mbledhur njohuri përmes edukimit joformal, përmes mësimin të aftësive të reja dhe përvetësimit të kompetencave të reja. Duke mësuar përmes kurrikulave dhe programeve të ndryshme, një i ri certifikohet me një certifikatë që do të vlej kur kërkon punë dhe punësim të mundshëm.

Për edukimin joformal është shumë e rëndësishme që ai të zhvillohet natyrshëm dhe spontanisht në punë ose gjatë aktiviteteve të tjera.

Ky lloj i të mësuarit gjithashtu ofron një fokus në të mësuarit në komunitet dhe ky lloj edukimi ndërton kapacitetet individuale.

Në Greqi, shumica e njerëzve kanë dëgjuar për arsimin joformal dhe e përkufizojnë atë si një mënyrë alternative të mësimdhënies dhe të nxënimit jashtë sistemit arsimor. Një mënyrë tjetër e të mësuarit më me përvojë që përdor më shumë mundësi dhe përpiqet t'i zgjerojë ato ose madje i ndihmon të gjithë ata që janë në arsim joformal të rriten, të zhvillojnë aftësi sociale, të mësojnë duke jetuar dhe mësuar.

Njëri nga të anketuarit theksoi se ai kishte përfunduar një praktikë në një OJQ që është aktive në fushën e rinisë dhe është kryesisht aktive në aplikimin e teknikave të të mësuarit joformal. I intervistuari praktikant e përkufizon arsimin joformal si një aktivitet vullnetar të individëve që dëshirojnë të zhvillojnë kompetenca të reja në fushat e interesit vetjak. Ai përdor kryesisht metodologjitë e të mësuarit nga përvoja.

Një pjesë e të anketuarve theksuan se për ta arsimit joformal është një mundësi që të rinjtë të punojnë së bashku, të bashkëpunojnë, të ndajnë ide, të udhëheqin një dialog dhe të shkëmbejnë njohuri dhe përvoja, duke përfshirë dhe kreativitetin. Për ta është gjithashtu e rëndësishme që ky lloj mësimi të mos jetë një edukim formal që vjen nga shkolla, por edukim ku ata mund të shprehin mendimin e tyre dhe ku ndjejnë lirinë e fjalës.

Në Serbi, të gjithë të anketuarit u deklaruan se kanë dëgjuar për mënyrën e edukimit joformal dhe e përkufizojnë atë si një pjesë thelbësore të zhvillimit të çdo të riu dhe si burimin më të vlefshëm që u shërben të rinjve. Nëpërmjet kësaj forme të të mësuarit, të rinjtë bëhen krijues dhe novativ dhe në thelb përbëjnë pjesë të zhvillimit të çdo të riu për shkak të qasjes së ndryshme që EEF përdor për të zgjidhur problemet në lidhje me metodat e edukimit. Riprodhimi i informacionit që përmban libra zhvillon një lloj aftësie, ndërsa të mësuarit në mënyrë joformale jep mundësinë për të mësuar në mënyra të ndryshme, që janë më interesante për të rinjtë.

Nëpërmjet edukimit joformal të rinjtë mësojnë lirinë e shprehjes, që do të thotë të drejtën e jetës apo të drejtën për arsimim, pasi është fakt se shumë të rinj rriten duke mos ditur këto gjëra elementare. Përveç kësaj, edukimi joformal ka një rol shumë më të gjerë, na mëson të jemi tolerantë, na mundëson të takojmë kolegë nga vende të ndryshme, ndihmon në largimin e paragjykimëve dhe konflikteve dhe na lë me njohuri të vlefshme si karakteristikë thelbësore.

Edukimi është i strukturuar dhe i planifikuar që të zhvillohet jashtë sistemit të arsimit formal, ku mësuesit/trajnesit/drejtuesit udhëzojnë pjesëmarrësit gjatë procesit mësimor për të arritur rezultatet e të nxënësit. Metodatat, mjetet dhe qasjet e përdorura bazohen në të nxënësit pjesëmarrës, aktiv, fokusin te studentët, përfshirjen dhe aksesueshmërinë, qasjen konstruktiviste dhe pikëpamjen holistike.

Të rinjtë nga Bosnja dhe Hercegovina e përkufizojnë arsimin joformal në këtë mënyrë dhe shumica e të rinjve theksojnë se ky lloj edukimi për ta është pjesë e një përvoje praktike që nuk mund të fitohet kudo. Është një formë më efektive e të mësuarit, e cila bazohet në situata reale dhe njohuritë e marra mund të zbatohen menjëherë. Çdo edukim jashtë arsimit formal, i cili nuk ka strukturën për të qenë vullë e mësimit joformal, gjë që është shumë e rëndësishme.

Ndihma në komunitetin lokal, organizimi i aksioneve dhe aktiviteteve të ndryshme, miratimi i kushteve të përbashkëta për punën e pushtetit lokal dhe rinisë paraqet një formë të edukimit joformal për të rinjtë nga Bosnja. Përvetësimi i kompetencave zakonisht është diçka e paçmueshme dhe një numër i të anketuarve theksuan se kompetencat e fituara ndihmuan në përzgjedhjen dhe regjistrimin në fakultet.

Si përfundim, duhet theksuar leximi informal është një edukim i strukturuar me rezultate të paracaktuara të të nxënit dhe periudhë kohore të realizimit dhe pedagogë të fuqizuar për fushën që mbulon. Dallimi nga arsimi formal është se ligjet vendore nuk e njohin si diplomë për kualifikim në profesion.

Në Itali situata është ndryshe, kur flasim për edukimin joformal dhe mendimet për të janë të ndara. Një pjesë e të anketuarve kanë dëgjuar për këtë lloj mësimi, ndërsa tjetra jo. Ata që e njohin konceptin e të nxënit joformal e përkufizojnë atë si një mënyrë të re të të mësuarit pa metoda klasike. Njëri nga të anketuarit ka theksuar se ka qenë student i disa projekteve E+ dhe se kjo ka lënë gjurmë të forta dhe bindëse në arsimin joformal, përmes të cilit ka fituar një numër të madh të kompetencave.

Një nga të anketuarit tregon se kishte dëgjuar për EJF, por nuk e kishte thelluar kurrë më parë kërkimet për të. Sipas tij, është i tillë që nuk bazohet në udhëzimet e Ministrisë së Arsimit, por lidhet dhe me gjithë ato aktiviteteve vullnetare, mësimi i të cilave nuk i afrohet metodave konvencionale.

Për të rinjtë nga Sllovenia, arsimi joformal është një lloj edukimi që fokusohet më shumë në personin dhe interesat. Është një vend ku jo vetëm marrim njohuritë dhe teknikën e një gjëje specifike, por zhvillojmë edhe këmbënguljen, vlerat dhe mënyrën tonë të të menduarit. Është një vend ku mund të jesh krijues dhe ku mund të gësh talentet.

Gjithashtu, për të rinjtë nga Sllovenia, paraqet njohuri për të cilën vendos dikush në mënyrë specifike, dhe jo ajo që ka aplikuar sistemi. Mbetet përgjithmonë dija, e cila nuk ka nevojë të mësohet përmendësh, por e mësojmë në mënyra të ndryshme, përmes vullnetarizmit dhe aktiviteteve të tjera të ndryshme. Edukimi joformal për ta përfshin shkëmbime të ndryshme ndërkombëtare, kurse shtesë, trajnime, seminare, udhëtime.

Të rinjtë në Bullgari e kanë njohur EJF-në si një qasje gjithëpërfshirëse, shumëngjyrëshe, me shumë shtresa për të mësuarit, ndarje dhe rritje.

Të gjitha aktivitetet të vendosura jashtë sistemit formal përfaqësojnë edukimin joformal. Në disa shkolla ka grupe vullnetarësh, të cilët në mënyra të ndryshme përpiqen t'u shpjegojnë bashkëmoshatarëve për edukimi informal dhe sa i rëndësishëm është ai.

Në Bullgari theksojnë se arsimi joformal ofrohet nga institucione/organizata që nuk janë pjesë e sistemit arsimor. Pra, edukimi joformal nuk i nënshtrohet rregulloreve dhe certifikatave të kurrikulës zyrtare të trajnimit. Arsimi joformal mund t'i ndihmojë njerëzit të zhvillojnë aftësi në drejtime të ndryshme. Shembull të rrisin kapacitetet e tyre profesionale apo aftësitë socializuese, kreativitetin e tyre, aftësinë për dialog publik, qytetari aktive.

Të rinjtë nga Maqedonia e Veriut thonë se arsimi joformal është edukim jashtë sistemit shkollor, hulumtim i pavarur për tema të caktuara etj. Arsimi joformal është të mësuarit me metoda alternative që nuk aplikohen në shkolla apo universitete. EJF është thelbësor për zhvillimin e një të riu.

Arsimi joformal është njëkohësisht një formë e të mësuarit gjatë gjithë jetës dhe një mënyrë për të zgjeruar njohuritë në fushat që ju interesojnë vërtet. Çdo edukim për jetën në komunitet, të drejtat e njeriut, edukimin seksual, të drejtat gjinore ose çfarëdo teme tjetër që rrallë diskutohet në arsimin formal është një formë e edukimit joformal sipas të rinjëve nga Maqedonia e Veriut.

Gjithashtu, arsimi joformal është një proces arsimor që përdor mjete dhe metoda joformale të ndryshme nga ato që përdoren në shkolla dhe synon të zhvillojë aftësi dhe kompetenca që nuk ofrohen në kurrikulën formale.

Në Turqi, edukimi joformal ka miratuar një strategji ku pjesëmarrja e studentëve nuk kërkohet plotësisht. Arsimi joformal përfshin punën në grup dhe shkëmbimin e informacionit. Ai përbëhet nga një koleksion praktikash arsimore që nuk mbulohen nga sistemi formal. Unë na mbështet që të jemi individë të sigurt. Ne jemi të kënaqur me të menduarit krijues.

Një nga pjesëmarrësit theksoi se "edukimin joformal", ai e përjetoj përmes përvojave personale, si puna e rregullt 8 orë në ditë, në një marrëdhënie, të qenit në një grup miqsh, të jetuarit në një familje me pesë anëtarë, etj. Për të, EJF përfaqëson aftësinë për të nxjerrë diçka nga çdo gjë dhe çdo gjë që bën, qoftë një mësim për t'u mësuar apo një energji që mund të fitosh, por që fitohet pikërisht nga përvoja jashtë institucionit kurrikular.

Në Kosovë, arsimi joformal i referohet atij mësimi si në vendet e tjera që zhvillohet jashtë shkollës. Përdoret shpesh gjatë organizimit të edukimeve të ndryshme, të cilat janë thelbësore për komunitetin dhe qytetarët. Ai gjithashtu i referohet programeve dhe proceseve të planifikuara të strukturuar të edukimit personal social për të rinjtë, të dizajnuara për të përmirësuar një sërë aftësish jashtë arsimit formal.

Gjithashtu, të nxënit joformal përfshin situata të ndryshme të të mësuarit të strukturuar që nuk kanë një nivel kurrikular, akreditim dhe certifikim të lidhur me "të mësuarit formal".

Në Mal të Zi, termi arsim joformal është shumë i njohur dhe të rinjtë e përkufizojnë atë si një formë joformale edukimi që ofrohet jashtë shkollës. Ajo që është shumë interesante është se shkollat e mesme kanë qenë shumë të angazhuara në zhvillimin e arsimit joformal përmes formimit të klubeve vullnetare.

Ministria e Sportit dhe Rinisë ka kontribuar edhe përmes hartimit të Strategjisë për Rininë 2017-2020, pastaj Ligjit për Rininë, si dhe projekteve që i përkrah çdo vit përmes të cilave sigurojnë mjete për projekte që kanë të bëjnë me rininë.\

b) Cilat janë ndryshimet mes mësimi joformal dhe atij informal?

Të rinjtë nga Shqipëria theksojnë se e dinë dallimin mes mësimi joformal dhe atij informal dhe të gjithë e përkufizojnë atë si një lloj mësimi të strukturuar që kryhet për tema specifike. Për shembull, ai përfshin trajnime, seminare, seminare, etj. Arsimi joformal nuk përkufizohet si formal apo informal, ai është një njohuri që merret përmes librave, mediave sociale apo mediave dixhitale.

Në Greqi është pak më ndryshe. Një numër i madh i të anketuarve nuk ishin të informuar se çfarë është mësimi joformal. Ata të gjithë u mbështetën për të sqaruar se çfarë është mësimi joformal për ta dhe si fitohet ai. Ata theksuan se EJK-ja kërkon mbështetje profesionale, vendosjen e objektivave mësimore, monitorimin e metodologjive të strukturuar dhe proceset e vlerësimit. Të mësuarit informal vjen duke vëzhguar dhe menduar pothuajse të gjitha segmentet e jetës, theksuan një numër i të anketuarve dhe beson se mësimi informal është i rëndësishëm në momentet kur mësojmë nga praktikat e jetës së përditshme.

Në Serbi, të rinjtë theksojnë se ka një rend dhe strukturë të caktuar kur bëhet fjalë për mësimin joformal, ndërsa të mësuarit informal është më shumë një përvojë e të mësuarit falas që kryhet thjesht duke u angazhuar në aspekte të ndryshme të jetës, situata apo ndërveprime, me njerëz dhe gjëra që kanë rëndësi, pra interesin tonë për të mësuar.

Në Bosnje për të rinjtë, arsimi joformal ndryshon nga arsimi informal, sepse në shumicën e rasteve arsimi informal nuk është mësim i vetëdijshëm/qëllimshëm dhe përshkruhet si mësim jo sistematik në jetën e përditshme.

Arsimi joformal fitohet nëpërmjet seminareve, trajnimeve dhe kurseve në internet ose në botën reale; ndërsa të mësuarit informal është ajo që mësojmë në jetën e përditshme, si sjelljet, dallimi ndërmjet të mirës apo së keqes, identitetit etnik, etj.

Në Itali, situata është e ngjashme me të rinjtë. Ata e barazojnë arsimin informal me arsimin joformal dhe dallojnë në këto mënyra.

Të mësuarit joformal kërkon përpjekje të qëllimshme ndërsa të mësuarit informal nuk e kërkon.

Për sa i përket pjesëmarrjes në aktivitetet mobiliteti, në Shqipëri deklarohen se marrin pjesë më shumë se gjysma e të anketuarve. Disa të rinj kanë përvojë të gjerë, kështu që në 5 vitet e fundit kanë marrë pjesë në një numër të madh aktivitetesh, pastaj shkëmbime Erasmus +, seminare, trajnime dhe organizuan aktivitete të ndryshme. Shkëmbimet në të cilat marrin pjesë rinj nga vendet e Ballkanit Perëndimor, Italia, Hungaria, Moldavia e shumë të tjera.

Në Greqi, pothuajse të gjithë të anketuarit theksuan se ishin pjesë e një programi mobiliteti të rinjve si dhe në aktivitete, ndërsa një pjesë e të anketuarve u deklaruan se nuk morën pjesë kurrë dhe do të donin të marrin pjesë. Dhe gjithashtu një numër i madh i të anketuarve ishin pjesë e programit Erasmus +

Në vende të tjera, si edhe në Serbi, një numër i madh i të rinjve morën pjesë në programet e

mobilitetit, si organizimi i Living Library, seminare dhe ngjarje të ndryshme të organizuara nga Novi Sad dhe organizata OPENS. Një numër i madh i të rinjve kanë përjetuar pjesëmarrjet në trajnime dhe seminare në vende të tjera.

c) A përcaktohet EJF me ligj në vendin tuaj?

Në Serbi është shkruar dhe përcaktuar me ligj. Në Itali EJF njihet por nuk mjafton për mjedisin e punës. Në Mal të Zi nuk ka Ligj për edukimin Joformal, por përmendet përmes Strategjisë Rinore 2017-2020 dhe Ligjit për Rininë.

Në vende të tjera, Shqipëri, Bosnjë dhe Hercegovinë, Slloveni, Bullgari, Maqedoninë e Veriut dhe Kosovë, të anketuarit nuk iu dhanë përgjigje koncize nëse ekzistonte apo jo një ligj.

d) A keni marrë pjesë ndonjëherë në procesin e vendimmarrjes për të rinjtë? Nëse po, në cilën?

Në Shqipëri, një e treta e të rinjve morën pjesë në proces të vendimmarrjes, kryesisht ndërmjet këshillit rinor, gjithashtu një nga të anketuarit theksoi se ai drejtonte ekipin e shkollës në Olimpiadën e shkollës së mesme në shkollën pilot. Ata morën pjesë edhe në zbatimin e projektit dhe projekte në qendrën e inovacionit në Tiranë, e cila ndihmon forcimin e të rinjve.

Në Greqi, një numër i madh i të rinjve nuk morën pjesë në proces të vendimmarrjes, disa të anketuar u deklaruan se morën pjesë në dialogun e BE-së si ndërmjetës. Një nga të anketuarit theksoi se ai mori pjesë në ngjarjen e Kryeqytetit Evropian Rinor të Selanikut në 2014 dhe gjatë diskutimeve që ishin me rëndësi vendimtare për të rinjtë në mbarë Evropën.

Në Serbi, të rinjtë kanë marrë pjesë në proces të vendimmarrjes varësisht nga situata politike në vend. Një i anketuar theksoi: "Jo nuk kam marrë pjesë. Në përgjithësi nuk është e lehtë të marrësh pjesë nëse nuk vendos të bëhesh anëtar i një partie politike. Situata aktuale është se Parlamenti ynë Kombëtar mund të pranohet vetëm 1 person që është nën 30 vjeç, nga 250 pozitat në mandat. Ndërsa, kufizimi i moshës për të hyrë në një organ përfaqësues si parlamenti, është mbi 18 vjeç."

Një pjesë e të anketuarve theksojnë se kanë qenë shumë aktivë në organizatat studentore dhe se në këtë mënyrë kanë kontribuar në pjesëmarrjen dhe vendimmarrjen e të rinjve.

Të rinjtë në Bosnje ishin shumë aktivë në procesin e vendimmarrjes, një nga pjesëmarrësit ishte presidenti i të rinjëve në rajonin e Hercegovinës dhe kryetar i Kryqit të Kuq në Mostar dhe HNK, si dhe ishte pjesë e shumë organizatave dhe projekteve në rajon. Ai ka marrë pjesë edhe në simulimin e vendimmarrjes parlamentare.

Një numër i vogël i të rinjve nga Italia morën pjesë në procesin e vendimmarrjes, por shumë prej tyre morën pjesë në programin Erasmus +, ndërsa një nga të anketuarit theksoi se mori pjesë në procesin e vendimmarrjes përmes konsultimeve lokale dhe kombëtare.

Sllovenia është e ngjashme me Italinë, kështu që të rinjtë, përveç projekteve E+, kanë marrë

pjesë edhe gjatë ditëve studentore në parlamentet studentore, ku kanë punuar për të drejta të studentëve dhe mundësit që u ofrohen.

Në Bullgari, të rinjtë theksojnë se nuk kanë pasur mundësi të jenë pjesë e procesit të vendimmarrjes, ndërsa disa të anketuar kanë shkruar se kanë marrë pjesë në zgjedhjet e universitetit për përfaqësues të klasës.

Në Maqedoninë e Veriut, shumica e të rinjve morën pjesë në procesin e vendimmarrjes përmes OJQ-ve, ndërsa disa të rinj morën pjesë në përgatitjen e ligjeve-propozimeve për rregullimin e strukturës së shkollave të mesme.

Një nga të anketuarit theksoi se korrupsioni i dukshëm po ndodh gjatë krijimit të politikës rinore dhe se fëmijët po rriten duke e ditur se qeveria është e korruptuar, por thjesht nuk dinë ta ndalojnë atë. "

Të rinjtë nga Kosova janë shumë aktivë sa i përket procesit të vendimmarrjes, ata morën pjesë dhe në seminare të tilla si seminari Boosting Transversal Skills (BOOTS) të organizuar në Strugë, Maqedonia e Veriut.

Njëri nga të anketuarit është anëtar i Këshillit Rinor në qytetin e tij dhe aktualisht ai po merr pjesë në një program të quajtur Changemakers nga 4H Kosova, i cili synon t'i pajisë të rinjtë me njohuritë që u nevojiten për të bërë një ndryshim. Këtë vit, UNICEF-i ndihmoi dhe arriti të ngrit zërin e të rinjve kosovarë për nevojat dhe problemet e tyre. Të rinjtë morën pjesë edhe në shumë mbledhje të këshillit bashkiak, të cilat kishin të bënin me procesin e vendimmarrjes së të rinjve.

Të rinjtë në Mal të Zi morën pjesë në procesin e vendimmarrjes përmes parlamenteve të ndryshme në shkolla të mesme dhe fakultete, pastaj në parti politike dhe organizata të tjera aty ku lejohej.

PËRMBLEDHJE PËR GRUPET E FOKUSIT

Fokus grupi YAMNFL është një formë e hulumtimit cilësor në të cilin një grup njerëzish pyeten për perceptimet, opinionet, besimet dhe qëndrimet e tyre ndaj lëvizshmërisë së të rinjve.

Numri i pjesëmarrësve: deri në 10 pjesëmarrës për grup fokus

Numri i fokus grupeve: të paktën 2-3 për çdo vend

Elementi i fokus grupit të hulumtimit duhet të fokusohet tek të rinjtë nga zonat ku ata kanë mundësi të përfshihen në arsimin joformal dhe gjithashtu të rinjtë me përvojë në aktivitete, si aktivitete vullnetare, trajnime, shkëmbime rinore...

të rinjtë nga zonat rurale,

të rinjtë veçanërisht të marginalizuar, të papunët,

të rinjtë me arsim të ulët,

të rinjtë që janë të përfshirë në arsimin joformal,

Lista e pyetjeve që kemi diskutuar

1. A mendoni se për EJF është e rëndësishme mosha, gjinia, kombësia?
2. Çfarë do të thotë EJF për ju? A mund të përcaktoni?
3. A keni qenë ndonjëherë pjesëmarrës në një program EJF? Nëse po - në cilën?
4. A dini diçka për Ligjin / Strategjinë / Planin e Veprimit për Rininë, si dhe dokumente të tjera që lidhen me rininë?
5. A keni marrë pjesë ndonjëherë në procesin e vendimmarrjes për të rinjtë? Nëse po, në cilën?
6. Mendoni se nevojitet më shumë mbështetje nga qeveria për të përmirësuar statusin e të rinjve dhe në sferën e EJF-së? Nëse po, cilat janë përfitimet dhe cilat janë disavantazhet?
7. A ju ndihmojnë aktivitetet e EJF për zhvillimin tuaj personal? Nëse po, si? Nëse jo, pse?
8. Pse është e rëndësishme për ju përfshirja në aktivitete nëpërmjet edukimit joformal?

Bazuar në këto pyetje ne bëmë një përmbledhje të të gjitha përgjigjeve që morëm. Këto opinione në lidhje me EJF do të përdoren për të krijuar rekomandime.

KONKLUZION PËR PËRMBLEDHJEN - PYETJA 1 PËR FOKUS GRUPET - A mendoni se për EJF është e rëndësishme mosha, gjinia, kombësia?

Shumica e pjesëmarrësve të fokus grupeve YAMNFL (78%) mendojnë se mosha, gjinia dhe kombësia nuk janë të rëndësishme për NFL. 28% e audiencës së synuar mendojnë se mosha, gjinia dhe kombësia janë të rëndësishme veçanërisht mosha dhe kombësia në kontekstin e pengesave të mundshme gjuhësore.

KONKLUZION PËR PËRMBLEDHJEN - PYETJA 3 PËR FOKUS GRUPET - A keni qenë ndonjëherë pjesëmarrës në një program EJF? Nëse po - në cilën?

80% e të rinjve në grupet e fokusit ishin pjesëmarrës në lloje të ndryshme të aktiviteteve të eJF. Vetëm 20% e tyre nuk kishin ndonjë përvojë me eJF.

KONKLUZION PËR PËRMBLEDHJEN - PYETJA 4 PËR FOKUS GRUPET - A dini diçka për Ligjin / Strategjinë / Planin e Veprimit për Rininë, si dhe dokumente të tjera që lidhen me rininë?

Është një fakt shkatërrues që vetëm 16% e pjesëmarrësve dinin diçka për Ligjin / Strategjitë / Planin e Veprimit për Rininë...

KONKLUZION PËR PËRMBLEDHJEN - PYETJA 5 PËR FOKUS GRUPET - A keni marrë pjesë ndonjëherë në procesin e vendimmarrjes për të rinjtë? Nëse po, në cilën?

Vetëm 15 persona nga 25 fokus grupe deklarohen se kanë marrë pjesë në procesin e vendimmarrjes. Shënim: 1 fokus grup kishte afërsisht 10 pjesëmarrës.

KONKLUZION PËR PËRMBLEDHJEN - PYETJA 6 PËR FOKUS GRUPET -Mendoni se nevojitet më shumë mbështetje nga qeveria për të përmirësuar statusin e të rinjve dhe në sferën e EJJ-së? Nëse po, cilat janë përfitimet dhe cilat janë disavantazhet?

Të gjithë pjesëmarrësit padyshim u shprehën se nevojitet më shumë mbështetje financiare nga Qeveria për të promovuar aktivitetet e EJJ.

Përfitimet:

- përfshirja e një forme të arsimit joformal në sistemet formale mund të funksionojë për të popullarizuar dhe zhvilluar EJJ-në;
- përfshirja e mentorëve nga fusha të ndryshme të punës në procesin e të mësuarit (si një metodë JF në një sistem formal) mund t'i prezantojë studentët me profesionet e ardhshme të mundshme dhe t'u japë atyre motivim shumë të vlefshëm;
- qeveria mund të krijojë fushata me të cilat të shpjegojë dhe promovojë EJJ-në ose të inkurajojë bashkitë që të jenë nxitëse të EJJ-së në komunitetet e tyre lokale;
- qeveria duhet të mbështesë dhe financojë programet dhe trajnerët e NFE-së;
- eksperimentimi me sistemin arsimor për ta rregulluar atë, siç bën EJJ, mund të sjellë përfitime (duke marrë shembuj të mirë dhe duke i integruar ata në EF);
- integrimi i të mësuarit dhe praktikimit të aftësive të buta në arsim është shumë i rëndësishëm për zhvillimin e të rinjve, kështu që EJJ-ja mund ta plotësojë atë;
- EJJ si një mënyrë për të mësuar për përgjegjësinë në jetën e të rinjve (menaxhimi i kohës dhe detyrave të tyre, përcaktimi i prioriteteve, etj.).
- do të sjellë shumë ide inovative dhe ndoshta politika sociale më të mira
- mund të ketë shumë përfitime duke përfshirë shanse më të mira për punësim, zvogëlimin e numrit të të rinjve që largohen nga vendlindja e tyre, në përmirësimin e ekonomisë në vend

Disavantazhet:

- Nëse qeveria do të përfshihej më shumë se kaq, programet do të ishin më formale dhe më pak të lira.

KONKLUZION PËR PËRMBLEDHJEN - PYETJA 7 PËR FOKUS GRUPET - A ju ndihmojnë aktivitetet e EJJ për zhvillimin tuaj personal? Nëse po, si? Nëse jo, pse?

Ata që morën pjesë në EJJ dhe kishin përvojë me të (shih përmbledhjen e mëparshme të pyetjes 3) u përgjigjën - PO, EJJ i ndihmoi ata të arrinin një nivel më të lartë të zhvillimit personal.
Për shembull :

- Përmirësimi i vetëvlerësimit
- Përmirësimi i aftësive të folurit në publik
- Përmirësimi i aftësive sociale
- Kuptimi i gabimeve të kaluara bazuar në atë që ndajnë të tjerët
- Kuptimi i problemeve që ekzistojnë në kombësi të tjera, por që rrallë diskutohen publikisht
- Krijimi i miqësive të reja
- Bashkëpunimi në grup
- Krijimi i kontakteve të reja

- Njohja e njerëzve të ndryshëm që vijnë nga një kulturë tjetër
- Mendimi kreativ
- Adaptimi me kulturat e ndryshme.
- Mundësi më të mira për punësim
- Fleksibilitet, përgjegjësi dhe aftësi për të punuar në një ekip për të arritur qëllimet e përbashkëta
- Aftësi komunikimi dhe bashkëpunimi
- Pranimi i dallimeve dhe veçorive së çdo personi
- Zhvillimi i dialogut ndërkulturor
- Mësimi rreth të drejtave të njeriut dhe demokracisë
- Aftësitë gjuhësore dhe përmirësimi i gjuhës angleze
- Aftësi organizative dhe punë në ekip
- Aftësitë e menaxhimit
- Menaxhimi i krizës
- Aftësitë dhe kompetencat sipërmarrëse
- Shmangia e qëndrimeve raciste dhe diskriminuese
- Mundësi udhëtimi
- Shkëmbimi i përvojës
- Ndryshimi i qëndrimeve.

Rezultatet e Focus Groupeve

Duke pasur parasysh se kemi arritur në pothuajse 250 të rinj duke bërë Fokus Grupe në 11 vende pjesëmarrëse, është e qartë se ka modele të caktuara në çdo FG. Shumica dërrmuese e të rinjve kanë marrë pjesë në një lloj EIJF dhe ata mund të përcaktojnë lehtësisht se çfarë do të thotë EIJF. Në atë shënim të gjithë ata shpjeguan se si EIJF i ndihmoi ata në zhvillimin e tyre personal.

Sidoqoftë, duhet bërë më shumë duke zgjidhur disa keqkuptime ekzistuese dhe konotacione të paramenduara në lidhje me EIJF. 28% përqind e pjesëmarrësve të FG mendojnë se EIJF është e nevojshme së bashku me kombësinë dhe faktorët e moshës. Ata mendojnë se pengesat gjuhësore dhe mosha mund të mohojnë qasjen në aktivitetet e NFL. Kjo mund të lidhet me faktin se vetëm 16% e të testuarve janë të njohur me Ligjet/Strategjitë/Planet për Rininë dhe dokumente të tjera përkatëse. Të rinjtë janë kryesisht të përjashtuar kur bëhet fjalë për proceset e vendimmarrjes me palët përkatëse të interesit. Vetëm 15 persona nga 250 gjithsej patën mundësi të marrin pjesë dhe të kontribuojnë në krijimin e ligjeve/strategjive/planeve. Ka një gjë që u përgjigj njëzëri: Qeveria duhet të ofrojë më shumë mbështetje për ofruesit e EIJF dhe përdoruesit fundorë.

KONKLUSIONE PËR PALËT E INTERESIT

Të gjithë akterët, veçanërisht ata që kanë të bëjnë me të rinjtë dhe EJF, duhet t'i kushtojnë më shumë vëmendje EJF dhe të miratojnë politika që mbështesin këtë lloj edukimi. Qeveritë duhet të rrisin buxhetet e tyre për të rinjtë, veçanërisht për projektet në fushën e arsimit joformal. Thënë kjo, ne besojmë gjithashtu se për të rritur ndërgjegjësimin dhe rëndësinë e EJF, duhet të sigurohet një nxitje e vazhdueshme financiare për organizatorët e EJF-së, si dhe njohja më zyrtare e programeve cilësore të EJF-së.

Është evidente se në disa vende në BB ende mungojnë zyra/këshilla rinie. Ekzistenca e tyre është një parakusht i pashmangshëm për të zhvilluar dhe mbajtur programe shumë efektive tw EJF.

Duhet të ekzistojë një kusht gjatë zhvillimit të dokumenteve përkatëse në lidhje me këtë temë, që t'u jepet mundësia të rinjve të përfaqësojnë pikëpamjet dhe opinionet e tyre. Mendimi i tw rinjwve duhet tw mirret paraysh në këtë çështje, sepse qëndrimi i tyre unik do të sigurojë që politikat dhe planet e veprimit të na çojnë në drejtimin e duhur. Aktualisht, duket se politikat ndikohen vetëm nga zërat e të paktëve, ndoshta atyre pak që janë në kontakt të drejtpërdrejtë me qeveritarët përkatës. Rinia nuk është një masë uniforme; duhet të merren parasysh nevojat e ndryshme të anëtarëve të ndryshëm të rinisë. Kështu, përmbajtja e politikave rinore duhet të diskutohet, pasurohet dhe miratohet nga shumica e të rinjve të kombësive tw ndryshme, gjinive, klasave shoqërore, vendndodhjeve dhe tipareve të tjera identitare. Të rinjtë duhet të binden se përpjekjet e tyre për të pwrfituar nga EJF nuk janë të kota; kjo mund të arrihet nëse, për shembull, arritjet e tyre nga EJF vlerësohen kur aplikojnë për një bursë, një punë etj., ose nëse punëdhënësi aktual ose institucioni i tyre arsimor formal i shpërblen ata me një shpërblim dhe njohje (jo financiare ose financiare).

Duhet të ketë më shumë koordinim dhe unifikim në vendet ku ka më shumë se një ligj/strategji/plan në lidhje me EJF. Qeveritë duhet të krijojnë udhëzime më praktike se si EJF mund të popullarizohet më mirë midis të rinjve dhe nxënësve të rritur; duke siguruar mbështetje për organizatat që punojnë në fushën e EJF-së; përmes fushatave informuese për njohjen tek audiencat e ndryshme – të rinjtë, organizatat e mësimin për të rritur, organizatat e biznesit dhe punëdhënësit, OSHC-të.

Ky publikim është redaktuar dhe publikuar nga Agjencia për Demokraci Lokale Mostar në bashkëpunim me:

Youth 4 Society, Shqipëri

The Future Now Association, Bullgari

United Societies of Balkans, Greqi

TDM 2000, Itali

Kosovo Center of Diplomacy, Kosovë

Asocijacija za demokratski prosperitet
- ZID, Mali i Zi

Center for Intercultural Dialogue, Maqedoni Veriore

NGO Iuventa, Serbi

Društvo za razvijanje prostovoljnega, Sillovenidela Novo mesto, Sillovenia

Turk Girisim ve Is Dunyasi
Konfederasyonu, Turqi

Mbështetja e Komisionit Evropian për prodhimin e këtij botimi nuk përbën një miratim të përmbytjes, e cila pasqyron vetëm pikëpamjet e autorëve dhe Komisioni nuk mund të mbahet përgjegjës për çdo përdorim që mund t'i bëhet informacionit të përmbytur në të.

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Ky publikim është mbështetur nga Instituti për Zhvillimin e Rinisë KULT. Pikëpamjet e shprehura në këtë botim nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht ato të Institutit dhe janë përgjegjësi ekskluzive e autorit.

Institute for Youth
Development KULT

Publikuar më: Dhjetor, 2020

ldamostar@aldaintranet.org

<http://www.ldamostar.org>

Fra Ambre Miletića 30,

88000 Mostar

+387 36 333-830

<https://www.facebook.com/ldamostar/>

<https://www.instagram.com/ldamostar>

